

VI. ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

VI. ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κατάρτιση της εκ των προτέρων αξιολόγησης του Σχεδίου του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης της περιόδου 2000-6 έχει τους εξής στόχους:

- Εκτίμηση της καταλληλότητας του προτεινόμενου Σχεδίου ως μέσου για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της Περιφέρειας.
- Εκτίμηση της επάρκειας και της τεκμηρίωσης των καθορισμένων αξόνων στρατηγικής, των προτεραιοτήτων και των στόχων που περιλαμβάνονται στο Σχέδιο.
- Συμβολή στην ποσοτικοποίηση των στόχων και στην δημιουργία βάσης ποσοτικών δεικτών αναγκαίων για την περαιτέρω παρακολούθηση και αξιολόγηση του Π.Ε.Π.
- Ανάλυση της επάρκειας των μηχανισμών υλοποίησης και παρακολούθησης και συμβολή στον σχεδιασμό των κριτηρίων επιλογής των έργων.

B. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΝ

Κατά την διάρκεια εφαρμογής του Π.Ε.Π. της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης 1994-99 διενεργήθηκαν οι προβλεπόμενες - από τους Κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων - ενδιάμεσες αξιολογήσεις της προόδου υλοποίησης καθώς και των πρώτων αποτελεσμάτων του Προγράμματος. Τα διδάγματα της αποκτηθείσας πείρας σε θέματα στρατηγικής και υλοποίησης προγραμμάτων στοιχειοθετούν μια αρχική διερεύνηση της συνάφειας, της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των προτεινόμενων παρεμβάσεων στα πλαίσια του Π.Ε.Π. της περιόδου 2000-6.

Ακολουθεί, παράθεση των κυριότερων συμπερασμάτων της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης του Π.Ε.Π. 1994 - 99 για βασικά θέματα τα οποία συνθέτουν την επίδοση του Προγράμματος, καθώς και ο βαθμός ενσωμάτωση τους στο πλαίσιο της διαδικασίας κατάρτισης του Σχεδίου του Π.Ε.Π. της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης 2000-6.

1. Συνοχή και καταλληλότητα προθέσεων και στόχων

Η αξιολόγηση της συνοχής και της καταλληλότητας της αναπτυξιακής στρατηγικής του Π.Ε.Π. της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης 1994-99 οδηγείται στο συμπέρασμα, ότι, σε επίπεδο στοχοθέτησης και προτεραιοτήτων παρέμβασης επιλέχθηκε να αντιμετωπιστούν (με διακριτή βεβαίως ιεράρχηση) συνολικά οι βασικές ανισότητες και ανάγκες της Περιφέρειας, απόρροια της πρόθεσης της Αρχής Κατάρτισης να καλυφθούν οι χρόνιες ελλείψεις και αδυναμίες σε θέματα υποδομών, επενδύσεων και ανθρώπινου δυναμικού.

Συνεπώς, τόσο ο αρχικός, όσο και ο εξελισσόμενος κατά την εφαρμογή, προγραμματικός σχεδιασμός του Π.Ε.Π. 1994-99 παραμένει και στην παρούσα συγκυρία ορθός και επίκαιρος ως προς τις βασικές κατευθύνσεις του, καθόσον ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στις (ποιοτικά εντοπιζόμενες, κυρίως) απαιτήσεις που θέτει η ιστορική συγκυρία στην περιφερειακή οικονομική και κοινωνική βάση, μεταφράζει τους στρατηγικούς στόχους σε μεσο-πρόθεσμους στόχους υπό μορφή κύριου αντικειμένου κατά Υποπρόγραμμα και εξειδικεύει τους μεσοπρόθεσμους στόχους σε άμεσους στόχους υπό μορφή αντικειμένου κατά Μέτρο.

Ο σχεδιασμός του Π.Ε.Π. 1994-99 είχε να αντιμετωπίσει ζητήματα και τάσεις που έχουν τις ρίζες τους στις συγκεκριμένες συνθήκες ανάπτυξης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης σε όλη την προ-1994 περίοδο και δια της συνεχούς αλληλεπίδρασης διαμορφώθηκαν σε διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της περιφερειακής αναπτυξιακής υστέρησης, και τα οποία συμπυκνώνονται στα εξής:

- χαμηλό επίπεδο τεχνικών & κοινωνικών υποδομών & παρεχόμενων υπηρεσιών
- μακροπρόθεσμη στασιμότητα στην αξιοποίηση πλουτοπαραγωγικών πόρων

□ έλλειψη επαρκούς και εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού
Έναντι αυτών των δεδομένων, ως στρατηγικοί στόχοι στο Π.Ε.Π. τέθηκαν οι ακόλουθοι (ιεραρχημένοι κατά σειρά σπουδαιότητας βάσει της σταθμισμένης συσχέτισης μεταξύ Μέτρων - Στόχων):

1. Αξιοποίηση πόρων & βελτίωση ελκυστικότητας της Περιφέρειας για προσέλκυση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
2. Άρση απομόνωσης & αξιοποίηση της θέσης της Περιφέρειας
3. Αγροτική ανάπτυξη και συγκράτηση του πληθυσμού
4. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού
5. Προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος
6. Βελτίωση κοινωνικής υποδομής της Περιφέρειας

Καθότι τα διαρθρωτικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά μεταβάλλονται από την μια προγραμματική περίοδο στην επόμενη με σχετικά αργούς ρυθμούς, οι αναγκαίες τροποποιήσεις ως προς τις βασικές κατευθύνσεις του Προγραμματικού σχεδιασμού του Π.Ε.Π. της περιόδου 2000-6 δεν προκύπτουν από ριζική αλλαγή των προϋποθέσεων επί των οποίων βασίστηκε η επιλογή τους αλλά απορρέουν από την ενδιάμεση και σταδιακή μείωση των αναγκών παρέμβασης, στο βαθμό που αυτή είναι ευδιάκριτη κατά περίπτωση. Σημαντικότερο, ενδεχομένως, ζήτημα από την καταλληλότητα αποτελεί η επάρκεια της υφιστάμενης στρατηγικής του Π.Ε.Π. για την ανάπτυξη της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, δηλαδή ο βαθμός συνδρομής της στην επίτευξη των γενικότερων στόχων της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στα πλαίσια της μείωσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων εντός της Ε.Ε.

Η αξιολόγηση της επάρκειας της στρατηγικής προϋποθέτει αφενός την ύπαρξη εσωτερικής συνοχής και καταλληλότητας των στόχων και συσχετίζει αφετέρου την έκταση των αναγκών με την μάζα της υλοποιούμενης παρέμβασης, ούτως ώστε να διερευνηθεί κατά πόσον υφίστανται οι απαραίτητες και ικανές συνθήκες επίτευξης των προσδοκώμενων μεταβολών. Είναι προφανές ότι πέραν της εννοιολογικής συνάφειας μεταξύ αναγκών και στόχων, στην περίπτωση αυτή απαιτείται εξειδικευμένη διατύπωση του εύρους και της έντασης της υιοθετημένης στρατηγικής.

Παραδείγματος χάριν, ενώ η άρση της απομόνωσης και η συγκράτηση του πληθυσμού εκφράζουν μεν, ως βασικοί στόχοι του Π.Ε.Π. 1994-99, την γενικευμένη διαπίστωση της καθοριστικής επίδρασης που συγκεκριμένοι αντικειμενικοί παράγοντες (π.χ.: γεωγραφική θέση, τάξη μεγέθους ενεργού πληθυσμού και εσωτερικής αγοράς της Περιφέρειας) ασκούν στις γενεσιουργίες αιτίες της αναπτυξιακής εξέλιξης, η σαφέστερη οριοθέτηση τους κρίνεται σκόπιμη σε επίπεδο Προγράμματος, πάντοτε σε αντιστοιχία με την δεδομένη κλίμακα και το φάσμα της προβλεπόμενης παρέμβασης στα πλαίσια του Π.Ε.Π., εφόσον παραμένει επιθυμητό να αξιολογηθεί η δυνατότητα του προτεινόμενου Σχεδίου να επιφέρει ουσιώδεις μεταβολές στα ζητήματα αυτά.

Ο προγραμματισμός του Π.Ε.Π. 2000-6 ενσωματώνει τις παραπάνω επισημάνσεις σχετικά με την συνοχή, την καταλληλότητα και την επάρκεια των στόχων με τους ακόλουθους τρόπους:

1. Το πλήθος των στρατηγικών στόχων περιορίζεται σε 4 από 6, μια μείωση που ενισχύει την εσωτερική συνοχή του Π.Ε.Π. αφού ελέγχεται καλύτερα η διασπορά πόρων και στόχων και περιορίζεται η διάχυση της συνολικά αναγκαίας διαχειριστικής προσπάθειας.
2. Η συγκρότηση των στρατηγικών στόχων παρότι δεν μεταβάλλεται σημαντικά, εντούτοις παρουσιάζει σαφέστερη εξειδίκευση ανά στόχο και εντονότερη συσχέτιση με τις περιφερειακές ανάγκες αφού η άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και η βελτίωση της ποιότητας ζωής καθίσταται πρωτεύουσα προτεραιότητα, ακολουθούμενη από την ενίσχυση του τοπικού παραγωγικού ιστού και της εξωστρέφειας, την αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας και την προστασία και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντός (συμπεριλαμβανόμενης της ανάπτυξης του ορεινού όγκου).
3. Η διατύπωση του γενικού αναπτυξιακού στόχου περί θετικής πληθυσμιακής εξέλιξης εμπεριέχει τώρα σαφείς αναφορές σε μετρήσιμες μεταβολές και, το κυριότερο, συναρτά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα με την βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας κατά τρόπο που συστηματοποιεί και ιεραρχεί τις προτεραιότητες

παρέμβασης ούτως ώστε να προκύψει από την εφαρμογή του Προγράμματος ευδιάκριτη βελτίωση στο πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

2. Αποτελεσματικότητα των πολιτικών και των "εργαλείων" που χρησιμοποιήθηκαν
Η εφαρμογή του Π.Ε.Π. της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 1994-99 εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο πολιτικής που χαράσσεται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενσωματώνοντας τις κατευθυντήριες αρχές των παράλληλων εθνικών ή Κοινοτικών πολιτικών και τα διαθέσιμα μέσα ή εργαλεία άσκησης πολιτικής, προσαρμοσμένα όμως σε σχέση με τις συνθήκες και τα δεδομένα που διαμορφώνουν τον δομικό χαρακτήρα της αναπτυξιακής διαδικασίας της συγκεκριμένης Περιφέρειας.
Στα πλαίσια της ενδιάμεσης αξιολόγησης του Π.Ε.Π. 1994-99 οι πολιτικές του Προγράμματος ομαδοποιήθηκαν ως εξής:

- Ορθολογική διάρθρωση του πρωτογενούς τομέα σε συσχετισμό με την Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ε.Ε.
- Αναδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού και πολιτική ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Πολιτική αειφόρου ανάπτυξης.
- Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας και πολιτική απασχόλησης.

Ακολούθως, παρατίθενται οι κυριότερες διαπιστώσεις ως προς την αποτελεσματικότητα κάθε επιμέρους άξονα πολιτικής σε συνδυασμό με καίριες επισημάνσεις σχετικά με τον σχεδιασμό της περιόδου 2000-6:

1. Η σχετικά ανεπαρκής προσαρμογή στην αγορά αποτελεί το κύριο πρόβλημα της γεωργίας σε περιφερειακό επίπεδο, ως παρενέργεια της μεγιστοποίησης των βραχυπρόθεσμων εισοδηματικών ωφελειών από την ΚΑΠ στη διάρκεια της τελευταίας δεκαπενταετίας. Παρά το γεγονός ότι σημαντικά προβλήματα της περιφέρειας στη γεωργική παραγωγή αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά στα πλαίσια του Π.Ε.Π., όπως π.χ.: η βελτίωση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της παραγωγής, η διερεύνηση της δυνατότητας εισαγωγής νέων καλλιεργειών και γενικότερα η βελτίωση διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων, εντούτοις οι αναγκαίες διαρθρωτικές αλλαγές που θα καθιστούν μακροπρόθεσμα βιώσιμη τη περιφερειακή γεωργία δεν έχουν ακόμα πραγματοποιηθεί, τουλάχιστον στον βαθμό που απαιτείται.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, τονίζεται ότι η έμφαση στα πλαίσια του επόμενου χρηματοδοτικού πλαισίου στήριξης θα πρέπει να εστιάζεται στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, στην βελτίωση της σχέσης του ζωικού ως προς το φυτικό προϊόν, στην ορθολογική χρήση των υπαρχόντων υδατικών πόρων, στην ανάπτυξη νέων αγροτικών δραστηριοτήτων (οργανικές καλλιέργειες, προϊόντα ονομασίας προελεύσεως) και στην ανάπτυξη συμπληρωματικών μη-αγροτικών δραστηριοτήτων χωροθετημένων όμως στον αγροτικό χώρο. Ειδικά για τις μη-πεδινές περιοχές, η επιλογή μιας προσέγγισης γεωγραφικού τύπου που επιδιώκει την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου (συνδυασμός ορθολογικοποίησης της γεωργίας και διαφοροποίησης της παραγωγικής βάσης προς άλλους κλάδους) θεωρείται ιδιαίτερα ορθή.

2. Αξιοσημείωτη, αντίθετα, είναι η συνέργια που αναπτύσσεται σε δράσεις ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των μεταποιητικών ΜΜΕ μεταξύ της υλοποίησης του Π.Ε.Π. και άλλων Προγραμμάτων του εθνικού σκέλους του Β' Κ.Π.Σ. καθώς και κοινοτικών Πρωτοβουλιών, η οποία έχει ως γενικό αποτέλεσμα τη υποστήριξη βιομηχανικών κλάδων με διαρθρωτικό πρόβλημα υπο- και αποεπένδυσης, ενώ παράλληλα παρέχει διέξοδο στην ανάγκη αποκέντρωσης, σε περιφερειακό επίπεδο, των επενδυμένων κεφαλαίων στο τομέα της παραγωγής. Καθοριστικής σημασίας για την θετική εξέλιξη των σχετικών δράσεων του Π.Ε.Π. αποτελεί η ανάδειξη των νομών της Θράκης ως πόλοι έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων, μέσω της θεσμοθέτησης - από τον παλαιότερο και τον ισχύοντα, σε χαμηλότερο βαθμό, Αναπτυξιακό Νόμο - ευνοϊκότερων κινήτρων σε σχέση με τα ισχύοντα σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Επιβεβαίωση του ευνοϊκού επιχειρησιακού περιβάλλοντος που έχει δημιουργηθεί στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη

αποτελεί η λειτουργία μονάδων που συγκαταλέγονται μεταξύ των πλέον κερδοφόρων επιχειρήσεων της χώρας, όπως επίσης και η διατήρηση συγκριτικού πλεονεκτήματος σε δυναμικούς κλάδους της μεταποίησης (π.χ.: μάρμαρα, κλωστοϋφαντουργία). Τίθεται σαφώς θέμα διατήρησης των παρεμβατικών προσανατολισμών αυτών στα πλαίσια του επόμενου χρηματοδοτικού πλαισίου, παράλληλα με την βελτίωση της αποτελεσματικότητας τους και τη στροφή σε δράσεις οριζόντιου χαρακτήρα. Στο πεδίο αυτό προτείνεται να αυξηθούν τα κονδύλια που διατίθενται στο πλαίσιο του τρέχοντος προγράμματος, με βάση τα κριτήρια του νέου αναπτυξιακού νομοσχεδίου, αλλά με έμφαση σε νέες δραστηριότητες, όπως η δημιουργία ιδιωτικών υποδομών διεκπεραίωσης ή ανταλλαγής των παραγωγικών αγαθών, καθώς και άλλων δράσεων δικτυακής μορφής και συνεργητικής απόδοσης που στηρίζονται σε οικονομίες κλίμακας και κλαδικής και χωροθετικής συγκέντρωσης. Προτείνεται επίσης η υποστήριξη του αναπροσανατολισμού στο εσωτερικό των κυρίαρχων κλάδων προς νέους υπο-κλάδους και προϊόντα. Τέλος, προτείνεται η υποκίνηση, μέσω του νέου Π.Ε.Π. της υιοθέτησης των βέλτιστων διαθέσιμων πρακτικών και προτύπων (Best Industry Practice & Standards) λειτουργίας και περιβαλλοντικής διαχείρισης στους κυρίαρχους περιφερειακά κλάδους της μεταποίησης διεθνώς.

3. Η έμπρακτη εφαρμογή των αρχών της περιβαλλοντικής προστασίας υποστηρίζεται και προωθείται στα πλαίσια του Π.Ε.Π. από την άμεση επένδυση σε έργα κατασκευής αστικών δικτύων βασικής υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, συλλογής, επεξεργασίας και ανακύκλωσης των απορριμμάτων) καθώς και για την αποκατάσταση τοπίου σε επιβαρημένες παραλιακές ζώνες και σε ποτάμια λεκάνες της Ανατ. Μακεδονίας - Θράκης, ενώ σημαντική επίδραση ασκούν τα υλοποιούμενα έργα αντιπλημμυρικής, αντιδιαβρωτικής προστασίας και εμπλουτισμού του υδροφόρου ορίζοντα. Επίσης, με την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών προτεραιοτήτων στην διαδικασία επιλογής έργων και στην εφαρμογή τους με την καθιέρωση των αιτήσεων προέγκρισης χωροθέτησης και της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ως απαραίτητων προϋποθέσεων για την οριστική έναρξη χρηματοδότησης τους. Η πρόσφατη εκχώρηση σχετικών αρμοδιοτήτων σε φορείς της Περιφέρειας, στα πλαίσια της διοικητικής αποκέντρωσης, σε συνδυασμό με την κατάλληλη επιμόρφωση των στελεχών στους φορείς εγκρίσεων των απαιτούμενων αδειών δημιουργεί τις προϋποθέσεις καλύτερου συντονισμού της περιβαλλοντικής πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο. Παραμένουν ωστόσο σημαντικά περιθώρια βελτίωσης στα πλαίσια του επόμενου χρηματοδοτικού πλαισίου ώστε πέρα από την συμμόρφωση των εμπλεκόμενων στην υλοποίηση των διαφόρων αναπτυξιακών παρεμβάσεων προς τις βασικούς περιβαλλοντικούς όρους, να διασφαλίζεται η οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα των προτεινόμενων ενεργειών. Ειδικότερα, προτείνεται η ενίσχυση δράσεων που αποσκοπούν στην συντονισμένη και εκ-των-προτέρων αποφυγή ή περιορισμό των παραγόντων που συμβάλλουν στην υποβάθμιση των οικοσυστημάτων, των ακτών, των λιμνών και της θάλασσας. Τονίζεται ιδιαίτερα η σημασία επενδύσεων σε έργα με θετικά περιβαλλοντικά αποτελέσματα, έμμεσου και προληπτικού χαρακτήρα, όπως προώθηση της χρήσης φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και τεχνολογιών, ειδικά από μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σε άλλους τομείς της περιφερειακής οικονομίας απαιτείται η προώθηση παραγωγικών δραστηριοτήτων που διατηρούν άμεση εξάρτηση από τη ποιότητα του περιβάλλοντος, όπως είναι ή εφαρμοσμένη έρευνα, ο οικοτουρισμός, και οι οργανικές καλλιέργειες που παρέχουν στις αγροτικές περιοχές τη δυνατότητα κεφαλαιοποίησης των διαθέσιμων πλουτοπαραγωγικών πόρων τους καθώς προστατεύουν το περιβάλλον.
4. Οι διαρθρωτικές χρηματοδοτήσεις από την Ε.Ε. αξιοποιούν πλειάδα εργαλείων άσκησης πολιτικής με στόχο την εξασφάλιση των δομικών προϋποθέσεων για τη δημιουργία βιώσιμων ή διατηρήσιμων θέσεων εργασίας. Οι σχετικές παρεμβάσεις εντάσσονται σε τρεις βασικές κατηγορίες: α) ανάπτυξης υποδομών πάσης φύσεως και αξιοποίηση των έμμεσων, κυρίως, επιπτώσεων τους στην αύξηση της παραγωγικότητας και της

ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, β) άμεσης ενίσχυσης των τομέων παραγωγής με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων ή/και του εξοπλισμού, καθώς και των χρησιμοποιούμενων μεθόδων οργάνωσης, διοίκησης και παραγωγής, των επιχειρήσεων, και γ) ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων και των μακροπρόθεσμων προοπτικών απασχόλησης μέσω του συστήματος εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Η υλοποίηση του Π.Ε.Π. Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 1994-99 εμπεριέχει και συνδυάζει δράσεις από όλες τις παραπάνω κατηγορίες με αποτέλεσμα να εκτιμάται ότι προσεγγίζει αποτελεσματικά τη δημιουργία απασχόλησης.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα αλλά και την σχεδιαζόμενη αναμόρφωση του συστήματος της συνεχιζόμενης κατάρτισης, τονίζεται η ανάγκη εστίασης των παρεμβάσεων του επόμενου χρηματοδοτικού πλαισίου σε ενέργειες που αξιοποιούν τις δυνατότητες του Πανεπιστημίου να παράγει και να διαχέει προηγμένη γνώση, έρευνα & τεχνολογία, ενισχύοντας έτσι το ενδογενές ανθρώπινο δυναμικό, επιστημονικό και παραγωγικό, καθώς και σε συνδυασμένες δράσεις (υποδομές, υπηρεσίες) στα πλαίσια της αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανεργίας ειδικών ομάδων του πληθυσμού (νέοι, γυναίκες) επιδιώκοντας την κοινωνική και οικονομική τους ένταξη στην τοπική κοινωνία.

Συνοψίζοντας, η προτεινόμενη στοχοθεσία και οι παρεμβάσεις του Π.Ε.Π. 2000-6 καλύπτουν επιτυχώς και σε πολύ μεγάλο βαθμό τις παραπάνω διαπιστώσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα των πολιτικών και καταλληλότητα των χρησιμοποιούμενων μέσων.

3. Αποτελέσματα και επιπτώσεις

Η διακρίβωση των αποτελεσμάτων και των επιπτώσεων από την εφαρμογή του Π.Ε.Π. 1994-99 δικαιολογείται στις περιπτώσεις όπου σημαντικό τμήμα των προβλεπόμενων παρεμβάσεων είτε έχει ήδη, είτε τείνει σύντομα, να ολοκληρωθεί ή σε τομείς παρέμβασης όπου επενεργεί σχεδόν αποκλειστικά το περιφερειακό σκέλος του Β' Κ.Π.Σ. Με γνώμονα τα παραπάνω και κατά βασικό άξονα παρέμβασης, ο βαθμός επίτευξης των στόχων του Π.Ε.Π. 1994-99 παρουσιάζεται ως εξής:

1. Ανάπτυξη της μεταποίησης και των υποδομών:

Ο υψηλός ρυθμός ολοκλήρωσης των παρεμβάσεων στην μεταφορική (οδική, λιμενική) υποδομή σε συνδυασμό με την αποτελεσματική υλοποίηση των έργων σε βιομηχανικές υποδομές και των ιδιωτικών επενδυτικών σχεδίων, ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό τους στόχους για την άρση της γεωγραφικής απομόνωσης και την βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας, όπως αυτοί διατυπώνονται στα πλαίσια του Π.Ε.Π.

2. Αγροτική ανάπτυξη:

Μεταξύ των παρεμβάσεων για τον πρωτογενή τομέα, υψηλή αποτελεσματικότητα παρουσιάζουν τα δασικά και τα αλιευτικά έργα, ενώ οι δράσεις στήριξης της ορθολογικής διάρθρωσης, τα κτηνιατρικά έργα και τα έργα μετεγκατάστασης παρουσιάζουν μεσαία αποτελεσματικότητα, εφόσον ληφθεί υπόψη ο υπολειπόμενος χρόνος για την υλοποίηση του Π.Ε.Π. και η μάζα του έργου που υλοποιείται. Αντίθετα, σχετικά χαμηλό επίπεδο αποτελεσματικότητας παρουσιάζουν οι εγγειοβελτιωτικές δράσεις και τα έργα εξοικονόμησης του υδάτινου δυναμικού, γεγονός που οφείλεται στην χαμηλή απορροφητικότητα και στον μικρό αριθμό των ολοκληρωθέντων έργων. Κατά συνέπεια, ο στόχος της συγκράτησης του πληθυσμού και της αγροτικής ανάπτυξης δεν έχει επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό ώστε να αναμένονται σημαντικές επιπτώσεις στο αγροτικό εισόδημα και την μείωση της υποαπασχόλησης.

3. Τουρισμός - περιβάλλον - ποιότητα ζωής:

Ιδιαίτερα υψηλή αποτελεσματικότητα παρουσιάζουν τα έργα για την υγεία - πρόνοια, τις εκπαιδευτικές υποδομές, τις βασικές αστικές υποδομές και την στήριξη της τοπικής οικονομίας, ενώ και οι παρεμβάσεις στο πεδίο του τουρισμού, του πολιτισμού και του περιβάλλοντος έχουν αυξήσει σημαντικά τους ρυθμούς υλοποίησης τους την τελευταία διετία με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι θα ολοκληρωθούν εντός των χρονικών ορίων που έχουν τεθεί. Κατά συνέπεια, ο στόχος της βελτίωσης και συμπλήρωσης των κοινωνικών υποδομών, ο οποίος συναρτάται κυρίως με την ολοκλήρωση του Πανεπιστημίου Αλεξανδρούπολης, και της βελτίωσης των εκπαιδευτικών υποδομών αναμένεται να

επιτευχθεί με σημαντικές ωφέλειες για τους νοσηλευόμενους και τους μαθητές της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια. Όσον αφορά τον στόχο της περιβαλλοντικής προστασίας και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής επίσης αναμένεται η επίτευξη του, ειδικά σε σχέση με τις παρεμβάσεις στην αστική ζώνη της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης. Απαιτείται όμως διαφοροποίηση της προσέγγισης στην υλοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης ώστε να εξαντληθούν τα μεγάλα περιθώρια βελτίωσης που υφίστανται στον βαθμό επίτευξης των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και στόχων. Συμπερασματικά, επισημαίνεται ότι σε διάφορους τομείς παρέμβασης όπως της ενδοπεριφερειακής οδικής υποδομής, της λιμενικής υποδομής, της υποδομής για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, των δασικών και αλιευτικών έργων και της υποδομής που εξυπηρετεί τις αστικές συνθήκες διαβίωσης έχουν σε σημαντικό βαθμό καλυφθεί οι περιφερειακές ανάγκες στο βαθμό που περιλήφθησαν στο Π.Ε.Π. 1994-99. Εντούτοις, η συνέχιση της χρηματοδότησης τους, παρά την αναμφισβήτητη βελτίωση του επιπέδου τους, κρίνεται επιβεβλημένη στα πλαίσια του Π.Ε.Π. 2000-6, δεδομένων των διαρκώς εξελισσόμενων αναγκών και του κομβικού ρόλου τους ως προς την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας.

4. Εντοπισμός δυσκολιών στην εφαρμογή

Ο προγραμματισμός σε επίπεδο χάραξης πολιτικής και προσδιορισμού της στοχοθεσίας και των αξόνων προτεραιότητας του Π.Ε.Π. είναι αποτελεσματικότερος εφόσον συνδυάζεται και αξιοποιεί την διαθέσιμη διαχειριστική εμπειρία από την εφαρμογή ανάλογων προγραμμάτων. Κατά την διάρκεια της ενδιάμεσης αξιολόγησης του Π.Ε.Π. 1994-99 στοιχειοθετήθηκαν συγκεκριμένοι ενδογενείς παράγοντες, οι οποίοι σε διαφορετικό βαθμό δύναται να επηρεάσουν την συνέπεια εφαρμογής της υιοθετημένης στρατηγικής, όπως είναι:

- η διευρυμένη στοχοθέτηση σε επίπεδο Μέτρου μεταξύ μεγάλου αριθμού κατηγοριών δράσεων,
- η περιορισμένη σαφήνεια διάκριση αντικειμένου και τύπων δράσεων και δικαιούχων, ειδικά σε Μέτρα του Π.Ε.Π. με καινοτόμες δράσεις (π.χ.: μη δημόσια παραγωγή υποδομών, περιβαλλοντικές, πολιτιστικές, κ.λ.π.),
- η αρχική ανεπάρκεια σε θέματα εμπειρίας, τεχνογνωσίας και θεσμικής-οργανωτικής ετοιμότητας αρκετών εκ των Φορέων Υλοποίησης, ειδικά όσον αφορά την εισαγωγή πολλών θεσμικών καινοτομιών (π.χ.: συμπλήρωση Τεχνικού Δελτίου Έργου, κανονισμοί επιλεξιμότητας δράσεων, έλεγχος ωριμότητας Έργων, κ.λ.π.) που επέβαλλαν πολυπλοκότερες και αυστηρότερες διαδικασίες στο στάδιο προετοιμασίας της δημοπράτησης Έργων.
- η συναφούς αιτιολόγησης αρχική δυσχέρεια των Φορέων Υλοποίησης να διεκπεραιώσουν Έργα που συνδυάζουν την σχετικά σύνθετη ή μη-συμβατική τεχνολογική εξάρτηση με την μη-διαθέσιμη ή ελάχιστα ανάλογη εμπειρία εκτέλεσης,
- η μη-πρόβλεψη για μεγαλύτερη ευελιξία στη δομή του Προγράμματος που θα επέτρεπε εξ αρχής την συγκέντρωση μέσων και πόρων σε παρεμβάσεις μέσης ή μεγάλης εμβέλειας και εξειδίκευση μόνο των δράσεων εκείνων που διαθέτουν τεχνική και διαχειριστική ετοιμότητα ούτως ώστε να μην παρέλθουν τα δύο πρώτα έτη της προγραμματικής περιόδου με χαμηλούς ρυθμούς υλοποίησης.

Οι παραπάνω επισημάνσεις ενσωματώθηκαν σε μεγάλο βαθμό στην διαδικασία κατάρτισης του Σχεδίου του Π.Ε.Π. 2000-6. Ενδεικτικά, υπογραμμίζεται η ορθολογικότερη συγκρότηση των Μέτρων του Π.Ε.Π. σε σχέση με τον προσδιορισμό των στόχων και των δικαιούχων, καθώς και η διαφοροποιημένη κλιμάκωση της υλοποίησης των αξόνων προτεραιότητας. Συγκεκριμένα, το Σχέδιο του Π.Ε.Π. προβλέπει την εντατικότερη υλοποίηση - έως το 2003 - των αξόνων προτεραιότητας 1, 2 και 3 έναντι των υπολοίπων, με δεδομένη την μεγαλύτερη διαχειριστική ευχέρεια στην υλοποίηση των παρεμβάσεων που ενέχονται στους συγκεκριμένους άξονες.

Σημαντική, εξάλλου, για την απρόσκοπτη υλοποίηση των δράσεων του Π.Ε.Π. 2000-6 θεωρείται η οργανική ενδυνάμωση των περιφερειακών υπηρεσιών στα πλαίσια της συντελούμενης διοικητικής αποκέντρωσης, ενώ βασική συνιστώσα της προγραμματικής

εφαρμογής προβλέπεται ότι θα αποβεί η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ενδιάμεσων φορέων διαχείρισης, για τις οποίες σχετική αναλυτική πρόταση συμπεριλαμβάνεται στο Σχέδιο.

5. Στοιχεία βάσης φυσικού και οικονομικού σχεδιασμού του Προγράμματος

Ο προγραμματισμός του Π.Ε.Π. 2000-6 υποστηρίζεται από την διαθέσιμη στατιστική τεκμηρίωση σε περιφερειακό επίπεδο.

Συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκε η πληροφοριακή βάση που αναπτύχθηκε και χρησιμοποιείται για τις ανάγκες παρακολούθησης και αξιολόγησης της υλοποίησης του Π.Ε.Π. 1994-99 ώστε να προσδιοριστούν τιμές μοναδιαίου κόστους ανά παρέμβαση και να αποτελέσουν, σε συνδυασμό με την εκτίμηση των αναγκών, το πλαίσιο ανάλυσης, οικονομικής και φυσικής, των σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων. Παράλληλα, ενσωματώθηκαν στον σχεδιασμό πληροφοριακά δεδομένα από τις στατιστικές υπηρεσίες (ΕΣΥΕ, EUROSTAT) και τις αρμόδιες περιφερειακές διευθύνσεις των δημόσιων υπηρεσιών ώστε να καταγραφεί, κατά τον πληρέστερο δυνατό τρόπο, η υφιστάμενη κατάσταση σε όλους τους επιμέρους τομείς αναπτυξιακής δραστηριότητας στη Ανατολική Μακεδονία - Θράκη.

Γ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ, ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Στο πρώτο Κεφάλαιο του Σχεδίου του Π.Ε.Π. ήδη παρατίθεται μια εκτεταμένη δέσμη στοιχείων με τη μορφή κοινωνικό-οικονομικών και συγκυριακών δεικτών από επίκαιρες και επίσημες πηγές (ΕΣΥΕ & EUROSTAT) σχετικά με τις διαφορές, τις αποκλίσεις και το δυναμικό για ανάπτυξη, που καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες ανάλυσης και τεκμηρίωσης των διαπιστωμένων προβληματικών καταστάσεων και ερμηνείας των αιτιών τους. Κατά συνέπεια, η παράθεση επιπλέον στατιστικών στοιχείων έχει την έννοια της συμπλήρωσης των υφιστάμενων ούτως ώστε να πληρούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την κατά τον δυνατόν ποσοτικοποίηση των στόχων της παρέμβασης.

Επιπροσθέτως, η περαιτέρω ανάλυση των δυνατοτήτων, των αδυναμιών και προοπτικών της Περιφέρειας που διενεργείται, εστιάζει σε ορισμένες βασικές αναπτυξιακές συνιστώσες οι οποίες τείνουν να αποκτήσουν διαρθρωτικό χαρακτήρα, καθώς και στις κυριότερες εξελίξεις στο ευρύτερο εξωτερικό περιβάλλον της.

Η στρατηγική που ενέχεται στο Σχέδιο του Π.Ε.Π. βασίζεται στην διαπίστωση ότι επειδή διαχρονικά η ανάπτυξη της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης επιδιώχθηκε μέσω της προστατευμένης αναπαραγωγής του εθνικού προτύπου διαχείρισης, οι επωφελείς αλλά και οι ζημιογόνες συνέπειες από την ένταξη στην ΟΝΕ και την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τις χώρες της ΚΑΕ, σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποίηση των δομών της οικονομικής και τεχνολογικής εξέλιξης, σηματοδοτούν την ανάγκη επαναπροσδιορισμού των αναπτυξιακών στόχων και προτεραιοτήτων, με βάση τον ενδογενή δυναμισμό της, την βελτίωση του μέσου επιπέδου της παραγωγικότητας της εργασίας, και την λειτουργική ενσωμάτωση της Περιφέρειας στα πάσης φύσεως διευρωπαϊκά δίκτυα που βρίσκονται υπό διαμόρφωση.

Ως ιστορικά κατ' εξοχήν αγροτική περιφέρεια η Ανατολική Μακεδονία - Θράκη συγκεντρώνει πλούσιους φυσικούς πόρους, ισχυρή πολιτιστική παράδοση, διαθέτει ανά περιοχή προνομιακές συνθήκες διαβίωσης σε σχέση με τα επιβαρημένα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και αποτελεί εν δυνάμει σημαντικό τουριστικό προορισμό. Παράλληλα, η αξιοποίηση της διαθέσιμης δημόσιας χρηματοδότησης υποκινεί το έντονο εξωγενές επενδυτικό ενδιαφέρον με συνέπεια την παρατηρούμενη άνθηση της μεταποιητικής δραστηριότητας (υπολογίζεται ότι περισσότερες από 300 μεταποιητικές επιχειρήσεις με απασχόληση άνω των 10 ατόμων λειτουργούν στην Περιφέρεια, ενώ με βάση εκτιμήσεις που στηρίζονται στις λίστες μελών των Επιμελητηρίων οι πολύ μικρές μεταποιητικές επιχειρήσεις ανέρχονται σε περίπου 1000). Όμως η υπέρμετρη εξάρτηση από παραγωγικές δραστηριότητες που αναλώνουν φυσικούς πόρους και ειδικότερα μέσα από γεωργικές καλλιέργειες, καθιστά ευάλωτη την περιφερειακή οικονομία στις πιέσεις που οφείλονται στην αναγκαία

αναπροσαρμογή του πρωτογενούς τομέα στις προδιαγραφόμενες εξελίξεις της αγοράς σε διεθνές επίπεδο.

Ειδικότερα, η υπό αναμόρφωση Κ.Α.Π. όπως προκύπτει από τις προτάσεις της Ε.Ε. που διατυπώνονται με την 'ΑΤΖΕΝΤΑ 2000', η διεύρυνση της Ε.Ε. κατά 11 νέα κράτη-μέλη με σημαντικό αγροτικό τομέα, όπως επίσης και ο επικείμενος νέος γύρος διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου συνδράμουν προς στην κατεύθυνση περαιτέρω απελευθέρωσης της αγοράς, η οποία εκτιμάται ότι θα μειώσει την παρεχόμενη στήριξη κατά κλάδο ή τομέα της παραγωγής καθώς και των αντίστοιχων εξαγωγικών επιδοτήσεων και των προστατευτικών δασμών εντείνοντας τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες.

Κατ' επέκταση και επειδή ο πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας αποδίδει σχετικά μικρή προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο να μην θεωρείται δυνατή η επίτευξη περιφερειακής ευημερίας μέσω της μονοσήμαντης ανάπτυξης των γεωργικών και αγροτικών δραστηριοτήτων. Παράλληλα, στις μη-αστικές ζώνες της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης κατά το πρόσφατα παρελθόν παρατηρήθηκε έντονη χωρική ερήμωση και έξοδος του ηλικιακά νεώτερου και του σχετικά περισσότερο μορφωμένου ανθρώπινου δυναμικού κατ' αρχήν προς τις πρωτεύουσες των νομών και κατόπιν εκτός περιφέρειας. Ως εκ τούτου, οι εναλλακτικές βιώσιμες αναπτυξιακές επιλογές για την Περιφέρεια προσδιορίζονται κυρίως από τον δυναμισμό των άλλων παραγωγικών τομέων της οικονομίας, εξέλιξη που εναρμονίζεται με τις αντίστοιχες τάσεις σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου περιφέρειες στις οποίες δυναμικοί και ανερχόμενοι τομείς ή κλάδοι κυριαρχούν, τείνουν να ευημερούν σε σχέση με περιφέρειες που διανύουν περιόδους αναδιάρθρωσης.

Η αναλυτική περιγραφή του οικονομικού και παραγωγικού πλαισίου της Περιφέρειας εξειδικεύεται, σύμφωνα με τους κανονισμούς, όσον αφορά τους ανθρωπίνους πόρους, την περιβαλλοντική κατάσταση, καθώς και την κατάσταση από άποψη ισότητας ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών.

Οι παρατηρηθείσες αλλά και οι επερχόμενες μεταβολές στις δομές παραγωγής επηρεάζουν τις τάσεις στην περιφερειακή αγορά εργασίας και διαμορφώνουν νέα δεδομένα σε σχέση με την στρατηγική για την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων και την επίτευξη του στόχου της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Για την ανάλυση των πρόσφατων εξελίξεων στην περιφερειακή απασχόληση παρατίθενται μια σειρά από Πίνακες με στοιχεία που επεξεργάστηκε το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης βάσει της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ το 1997.

Κυρίαρχο στοιχείο που καταγράφεται στον Πίνακα 1. είναι η μείωση σε απόλυτα μεγέθη των απασχολούμενων σε αγροτικές δραστηριότητες την περίοδο 1997-93 και, αντίθετα, η αύξηση των απασχολούμενων σε διάφορους υποκλάδους του τομέα των υπηρεσιών. Εντούτοις, ο πρωτογενής τομέας εξακολουθεί να παραμένει με σημαντική διαφορά πρώτος στην παροχή απασχόλησης μεταξύ των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην Περιφέρεια, ενώ είναι προφανές ότι οι απολεσθέντες θέσεις απασχόλησης δεν καλύφθηκαν από τους άλλους τομείς.

Πίνακας 1. ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ 1997-1993

Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Απασχολούμενοι 97	Απασχολούμενοι 93	Μεταβολή 97-93	Μέσος ρυθμός μεταβολής απασχόλησης
Περιβάλλον	1.505	820	685	22,5%
Υγεία – Πρόνοια	7.664	6.284	1.380	6,8%
Πολιτισμός, αθλητισμός. ΜΜΕ & Επικοινωνίες	2.364	1.571	793	14,6%
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	11.103	9.699	1.404	4,6%
Οικονομία και Διοίκηση	18.409	16.392	2.017	3,9%
Πληροφορική	143	137	6	1,5%
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	43.981	37.497	6.484	5,5%
Αγροτικές Δραστηριότητες	92.331	113.651	-21.320	-6,7%
Δραστηριότητες Τεχνικές & Μεταφορών	54.008	56.621	-2.613	-1,6%

Ο Πίνακας 2., που ακολουθεί στην επόμενη σελίδα, αναλύει τις μεταβολές στο βαθμό απασχόλησης στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη ανά φύλο και σε σύγκριση με τις αντίστοιχες μεταβολές σε εθνικό επίπεδο την περίοδο 1997-93.

Πίνακας 2: ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΕΡΓΑΣΙΜΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης						
	Κατάσταση Απασχόλησης	1993	1997	Διαφορά 1997/93	Διαφορά από σύνολο χώρας	Συμμετοχή στο σύνολο χώρας (1997)
1. ΣΥΝΟΛΟ	1. ΠΛ. ΕΡΓΑΣΙΜΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	460.684	470.752	10.068		5,31%
	2. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	262.750	254.501	-8.249		5,93%
	3. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	242.124	230.505	-11.619		5,98%
	4. ΑΝΕΡΓΟΙ	20.627	23.996	3.369		5,45%
	5. ΑΝΕΡΓΟΙ Μ.Δ.	10.313	12.249	1.936		4,87%
	6. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ	197.933	216.251	18.318		4,74%
2. ΑΝΔΡΕΣ	1. ΠΛ. ΕΡΓΑΣΙΜΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	216.716	224.130	7.414		5,33%
	2. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	153.470	149.993	-3.477		5,74%
	3. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	145.821	140.968	-4.853		5,78%
	4. ΑΝΕΡΓΟΙ	7.650	9.025	1.375		5,22%
	5. ΑΝΕΡΓΟΙ Μ.Δ.	2.527	3.581	1.054		4,35%
	6. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ	63.246	74.137	10.891		4,65%
3. ΓΥΝΑΙΚΕΣ	1. ΠΛ. ΕΡΓΑΣΙΜΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	243.968	246.622	2.654		5,30%
	2. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	109.280	104.508	-4.772		6,21%
	3. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	96.303	89.538	-6.765		6,33%
	4. ΑΝΕΡΓΟΙ	12.977	14.971	1.994		5,60%
	5. ΑΝΕΡΓΟΙ Μ.Δ.	7.786	8.667	881		5,13%
	6. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ	134.688	142.114	7.426		4,78%
Ποσοστά						
1. ΣΥΝΟΛΟ	2. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	57,03%	54,06%	-2,97%	5,59%	
	3. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	52,56%	48,97%	-3,59%	5,46%	
	4. ΑΝΕΡΓΟΙ	7,85%	9,43%	1,58%	-0,83%	
	5. ΑΝΕΡΓΟΙ Μ.Δ.	50,00%	51,05%	1,05%	-6,03%	
	6. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ	42,97%	45,94%	2,97%	-5,59%	
	2. ΑΝΔΡΕΣ	2. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	70,82%	66,92%	-3,89%	4,80%
3. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ		67,29%	62,90%	-4,39%	4,90%	
4. ΑΝΕΡΓΟΙ		4,98%	6,02%	1,03%	-0,60%	
5. ΑΝΕΡΓΟΙ Μ.Δ.		33,03%	39,68%	6,65%	-7,90%	
6. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ		29,18%	33,08%	3,89%	-4,80%	
3. ΓΥΝΑΙΚΕΣ		2. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	44,79%	42,38%	-2,42%	6,22%
	3. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	39,47%	36,31%	-3,17%	5,89%	
	4. ΑΝΕΡΓΟΙ	11,88%	14,33%	2,45%	-1,56%	
	5. ΑΝΕΡΓΟΙ Μ.Δ.	60,00%	57,89%	-2,11%	-5,31%	
	6. ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ	55,21%	57,62%	2,42%	-6,22%	

Από τα στοιχεία του παραπάνω Πίνακα επιβεβαιώνονται τα αντίστοιχα στοιχεία που παρατίθενται σε συνοπτική μορφή στο Κεφάλαιο 1 του Σχεδίου, όσον αφορά την σχετική υπεροχή των ποιοτικών χαρακτηριστικών της απασχόλησης και της ανεργίας της Περιφέρειας έναντι των μεγεθών για το σύνολο της Χώρας. Έτσι, παρότι όλα τα περιφερειακά μεγέθη, της απασχόλησης και της ανεργίας, παρουσιάζουν αρνητική εξέλιξη την υπό εξέταση περίοδο, εντούτοις, η κατάσταση της αγοράς εργασίας διατηρείται σε καλύτερα επίπεδα σε σχέση με τα εθνικά επίπεδα.

Επισημαίνεται ωστόσο η ανησυχητική αύξηση του πλήθους των μακροχρόνιων ανέργων (ΑΝΕΡΓΟΙ Μ.Δ.) καθώς και η μεγαλύτερη ένταση της ανεργίας μεταξύ του γυναικείου πληθυσμού της Περιφέρειας.

Στην συγκράτηση του βαθμού απασχόλησης στην Περιφέρεια σε σχετικά υψηλά επίπεδα συμβάλει αποφασιστικά η δυνατότητα απασχόλησης στην γεωργία, στοιχείο που καταδεικνύεται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3: ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (1997)

Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος Ομάδας (%)	% απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο % απασχόλησης	Δείκτης Συγκριτικής Συμβολής στην απασχόληση
Γεωργοί πολυκαλλιεργητές	44.912	0	44.912	18,42	100,00	5,46	10,065
Γεωργοί εξειδικευμένοι μονοκαλλιεργητές	32.807	645	33.452	13,72	98,07	3,54	4,851
Διευθ. Δημ. & ιδιωτ. επιχ. Έως 9 άτομα	20.200	143	20.343	8,34	99,30	4,76	3,972
Ειδικευμένοι κτηνοτρόφοι πτηνοτρόφοι	8.810	0	8.810	3,61	100,00	5,46	1,974
Εκπαιδευτικοί	9.957	358	10.315	4,23	96,53	1,99	0,843
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών προστασίας	3.152	0	3.152	1,29	100,00	5,46	0,706
Τεχνολόγοι και τεχνικοί βοηθοί βιολογίας, υγείας	2.579	0	2.579	1,06	100,00	5,46	0,578
Διευθ. Δημ. & ιδιωτ. επιχ. με πάνω από 10 άτομα	1.862	0	1.862	0,76	100,00	5,46	0,417
Γεωργοί ειδικευμένοι στην καλλιέργεια δένδρων και σταφιδάμπελων	1.504	0	1.504	0,62	100,00	5,46	0,337
Μεταλλωρύχοι, λατόμοι & συναφή επαγγ.	1.289	0	1.289	0,53	100,00	5,46	0,289
Πρόσωπα ασκούντα επιστημονικά καλλιτεχνικά και συναφή επαγγ.	1.218	0	1.218	0,50	100,00	5,46	0,273
Τεχνίτες επεξεργασίας ξύλου, επιπλοποιοί και συναφή επαγγ.	1.218	0	1.218	0,50	100,00	5,46	0,273
Ειδικευμένοι πωλητές, χρηματιστές κτηματομεσίτες κ.λ.π.	3.653	0	3.653	1,50	96,23	1,70	0,264
Χύτες μετάλλων, συγκολλητές, ελασματοουργοί, σιδηρουργοί κ.λ.π.	2.221	143	2.364	0,97	96,86	2,32	0,219
Αρχιτέκτονες, μηχανικοί, συναφή επαγγέλματα.	931	72	1.003	0,41	100,00	5,46	0,209
Χειριστές μηχανών παραγωγής χημικών προϊόντων και ελαστικών κ.λ.π.	931	0	931	0,38	100,00	5,46	0,209
Νομικοί εν γένει	788	0	788	0,32	100,00	5,46	0,177
Ειδικευμένοι αλιείς & συναφή επαγγ.	788	0	788	0,32	100,00	5,46	0,177
Λογιστές και άλλα στελέχη επιχειρήσεων	573	0	573	0,24	100,00	5,46	0,128
Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων	1.791	72	1.863	0,76	96,14	1,60	0,122
Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό	358	0	358	0,15	100,00	5,46	0,080

Πίνακας 3: ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (1997) (συνέχεια)

Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος Ομάδας (%)	% απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο % απασχόλησης	Δείκτης Συγκριτικής Συμβολής στην απασχόληση
Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων από μέταλλα και ορυκτά	215	0	215	0,09	100,00	5,46	0,048
Μέλη βουλευόμενων σωματίων δημ. Διοίκησης	215	0	215	0,09	100,00	5,46	0,048
Μαθηματικοί, Φυσικοί και συναφή εκτός εκπαιδευτικών	72	0	72	0,03	100,00	5,46	0,016
Οδηγοί μέσων μεταφοράς και χειριστές κινητού εξοπλισμού	9.742	573	10.315	4,23	94,44	-0,09	-0,038
Βιολόγοι, ιατροί και συναφή επαγγ.	3.295	215	3.510	1,44	93,87	-0,66	-0,095
Δασοκόμοι, υλοτόμοι & συναφή επαγγ.	788	72	860	0,35	91,63	-2,91	-0,013
Τεχνίτες σε εργασίες ακριβείας χειροτεχνίες, τυπογράφοι συναφή επαγγ.	573	72	645	0,26	88,84	-5,70	-0,151
Συναρμολογητές, μονταδόροι και χειριστές μηχανημάτων Π.Δ.Κ.Α.	358	72	430	0,18	83,26	-11,28	-0,199
Χειριστές μηχανημάτων παραγωγής κλωστοφ. Γούνινων και δερμάτινων προϊόντων	1.504	143	1.647	0,68	91,32	-3,22	-0,217
Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων ξύλου και χαρτιού κ.λ.π.	215	72	287	0,12	74,91	-19,62	-0,231
Μηχανικοί εφαρμοστές συντηρητές μηχανών κ.λ.π.	4.942	358	5.300	2,17	93,25	-1,29	-0,281
Τεχνίτες ανέγερσης και αποπεράτωσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων	9.885	645	10.530	4,32	93,87	-0,66	-0,286
Τεχνολόγοι και τεχνικοί βοηθοί φυσικής μηχανικής κ.λ.π.	1.504	215	1.719	0,71	87,49	-7,04	-0,426
Υπάλληλοι εξυπηρέτησης πελατών	2.579	287	2.866	1,18	89,99	-4,55	-0,535
Μοντέλα πωλητές και συναφή επαγγέλματα	8.524	645	9.169	3,76	92,97	-157,00	-0,591
Πλανόδιοι πωλητές και οικιακοί βοηθοί Κ.Π.Α.Ε.	5.730	645	6.375	2,61	89,99	-4,65	-1,217
Τεχνίτες υφαντουργίας ειδών ένδυσης και συναφή επαγγέλματα	5.587	716	6.303	2,59	88,64	-5,90	-1,524
Ανειδίκευτοι εργάτες ορυχείων, κατασκευών μεταποίησης και μεταφορών	4.011	645	4.656	1,91	86,15	-8,39	-1,602
Χειριστές μηχ/των παραγωγής ειδών διατροφής ποτών και καπνού	2.077	716	2.793	1,15	74,36	-2017,00	-2,311
Υπάλληλοι γραφείου	10.601	1.289	11.890	4,88	89,16	-5,38	-2,622
Απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών	8.452	1.218	9.670	3,97	87,40	-7,13	-2,828
Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	4.083	1.003	5.086	2,09	80,28	-14,26	-2,974
Τεχνίτες επεξεργασίας τροφίμων και συναφή επαγγ.	1.433	860	2.293	0,94	62,49	-32,04	-3,013
Ανειδίκευτοι αγρεργάτες αλιεργάτες και συναφή επαγγ.	2.579	1.433	4.012	1,65	64,28	-30,25	-4,978
Σύνολο	230.505	13.323	243.828	100%	94,54%	0%	

Βασικό στοιχείο της ανάλυσης των τάσεων στην εξέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης είναι η συγκριτική παρουσίαση του μορφωτικού επιπέδου του απασχολούμενου και του άνεργου πληθυσμού (Πίνακες 4 & 5 που ακολουθούν). Ωστόσο θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το μορφωτικό επίπεδο του

πληθυσμού μίας περιοχής βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τις δυνατότητες απασχόλησης που δίδονται στην συγκεκριμένη περιοχή, αλλά και την διάρθρωση της απασχόλησης.

Πίνακας 4: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Απασχόληση 1997 Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	1.508	862	359	287
Υγεία – Πρόνοια	7.666	1.290	1.791	4.585
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	2.365	645	1.218	502
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	11.102	430	931	9.741
Οικονομία & Διοίκηση	18.413	2.222	9.170	7.021
Πληροφορική	144	72	0	72
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	43.986	15.904	20.631	7.451
Αγροτικές Δραστηριότητες	92.332	85.025	6.590	717
Δραστηριότητες και Τεχνικές Μεταφορών	54.020	26.650	22.996	4.374
Απασχόληση 1993 Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	820	547	205	68
Υγεία - Πρόνοια	6.284	1.434	1.230	3.620
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	1.572	410	752	410
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	9.699	546	752	8.401
Οικονομία & Διοίκηση	16.391	3.074	8.947	4.370
Πληροφορική	136	68	0	68
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	37.497	16.186	16.734	4.577
Αγροτικές Δραστηριότητες	113.652	107.300	5.874	478
Δραστηριότητες και Τεχνικές Μεταφορών	56.618	33.057	19.807	3.754
Διαφορά 1997-1993 Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	688	315	154	219
Υγεία - Πρόνοια	1.382	-144	561	965
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	793	235	466	92
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	1.403	-116	179	1.340
Οικονομία & Διοίκηση	2.022	-852	223	2.651
Πληροφορική	8	4	0	4
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	6.489	-282	3.897	2.874
Αγροτικές Δραστηριότητες	-21.320	-22.275	716	239
Δραστηριότητες και Τεχνικές Μεταφορών	-2.598	-6.407	3.189	620

Πίνακας 5: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ανεργία 1997 Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	144	0	72	72
Υγεία – Πρόνοια	215	0	0	215
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	358	143	215	0
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	502	72	72	358
Οικονομία & Διοίκηση	573	143	215	215
Πληροφορική	0	0	0	0
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	3.012	502	2.007	503
Αγροτικές Δραστηριότητες	2.294	2.007	287	0
Δραστηριότητες και Τεχνικές Μεταφορών	5.238	3.227	1.651	360
Ανεργία 1993 Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	0	0	0	0
Υγεία – Πρόνοια	342	137	68	137
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	342	68	137	137
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	615	0	68	547
Οικονομία & Διοίκηση	546	68	410	68
Πληροφορική	0	0	0	0
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	2.457	1.024	1.229	204
Αγροτικές Δραστηριότητες	1.297	1.092	137	68
Δραστηριότητες και Τεχνικές Μεταφορών	4.642	2.253	1.981	408
Διαφορά 1997 – 1993 Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Σύνολο	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Περιβάλλον	144	0	72	72
Υγεία – Πρόνοια	-127	-137	-68	78
Πολιτισμός, Αθλητισμός, ΜΜΕ & Επικοινωνίες	16	75	78	-137
Παιδαγωγικά Επαγγέλματα	-113	72	4	-189
Οικονομία & Διοίκηση	27	75	-195	147
Πληροφορική	0	0	0	0
Τουρισμός & Παροχή Υπηρεσιών	555	-522	778	299
Αγροτικές Δραστηριότητες	997	915	150	-68
Δραστηριότητες και Τεχνικές Μεταφορών	596	974	-330	-48

Όπως είναι αναμενόμενο σε μεγάλο βαθμό, η εξέλιξη της απασχολησιμότητας του ενεργού πληθυσμού της Περιφέρειας την περίοδο 1997-93 ακολουθεί πορεία αντιστρόφως ανάλογη

του μορφωτικού επιπέδου του. Με γνώμονα τα παραπάνω δεδομένα καθώς και στοιχεία τοπικής ζήτησης από επιχειρήσεις, μικρές αγγελίες, εξειδικευμένες μελέτες, την εξέλιξη των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων και τους κοινωνικούς εταίρους, εντοπίζονται οι ανάγκες κατάρτισης των εργαζομένων και των ανέργων, όπως παρατίθενται στον Πίνακα 6.

Πίνακας 6: ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
Περιβάλλον	Τεχνολογία φυσικού αερίου	Λύκειο
Υγεία-πρόνοια	Υγιεινή και δημόσια υγεία	ΤΕΙ
	Διαιτολογία και ειδική διατροφή	ΤΕΙ
Πολιτισμός, αθλητισμός, μέσα μαζικής ενημέρωσης	Γραμματεία διοικήσεως	Λύκειο
	Διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς	Λύκειο
	Συλλογή και ταξινόμηση στατιστικών στοιχείων	Λύκειο
Παιδαγωγική, εκπαίδευση εκπαιδευτών	Επαγγελματικός προσανατολισμός	ΑΕΙ
	Εκπαίδευση και υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες	ΑΕΙ
Οικονομία και διοίκηση	Ίδρυση, οργάνωση και διοίκηση μικρομεσαίας επιχείρησης-χρήση Η/Υ	Λύκειο
	Διαχείριση αποθήκης με Η/Υ	Λύκειο
	Διαχείριση ανθρωπίνων πόρων	ΤΕΙ
	Σχεδιασμός-ανάπτυξη κοινοτικών πρωτοβουλιών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων	ΤΕΙ
	Μηχανογραφημένη λογιστική	Λύκειο
	Διαχείριση ολικής ποιότητας	ΤΕΙ
	Σύγχρονα χρηματοοικονομικά προϊόντα	Λύκειο
	Γραμματεία διευθύνσεως	Λύκειο
	Διακόσμηση εμπορικός σχεδιασμός	Λύκειο
	Επικοινωνία, εξυπηρέτηση πελατών	Λύκειο
Πληροφορική	Συστήματα βάσεων δεδομένων	ΤΕΙ
	Εφαρμογές πληροφορικής	ΤΕΙ
	Χειρισμός Η/Υ	Λύκειο
Τουρισμός και παροχή υπηρεσιών	Οργάνωση εστιατορίου και ξενοδοχείου	Λύκειο
	Λειτουργίες ταξιδιωτικού γραφείου, επικοινωνία, εξυπηρέτηση πελατών	Λύκειο
Αγροτικός τομέας	Εφαρμογές γεωπονίας- οικολογικές, βιολογικές καλλιέργειες	ΤΕΙ
	Τυποποίηση αγροτικών προϊόντων	Δημοτικό
Τεχνικοί κλάδοι και μεταφορές	Τεχνολογία δομικών έργων	ΤΕΙ

Πίνακας 6: ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ (συνέχεια)

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
	Εφαρμογές ηλεκτρολογίας	Λύκειο
	Τεχνικές επεξεργασίας μετάλλων ορυκτών	Γυμνάσιο
	Μηχανολογία οχημάτων	Γυμνάσιο
	Αρτοποιία ζαχαροπλαστική	Γυμνάσιο
	Τεχνικές επεξεργασίας τροφίμων	Γυμνάσιο
	Τεχνικές επεξεργασίας καπνού	Γυμνάσιο
	Τεχνικές επεξεργασίας-συντήρησης ξύλου	Γυμνάσιο
	Χειρισμός μηχανών υφαντουργίας	Γυμνάσιο
	Χειρισμός μηχανημάτων χημικής βιομηχανίας	Γυμνάσιο
	Χειρισμός μηχανών παραγωγής τροφίμων	Γυμνάσιο
	Χειρισμός μηχανημάτων ποτοποιίας – ζυθοποιίας	Γυμνάσιο

Στα πλαίσια, τέλος, της ενεργούς περιφερειακής πολιτικής για την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση υλοποιείται το Τοπικό Σύμφωνο Απασχόλησης στον Ν. Δράμας και βρίσκονται σε εξέλιξη διάφορες δράσεις με στόχο την κατάρτιση και την καταπολέμηση της ανεργίας στα πλαίσια της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την απασχόληση, όπως το πρόγραμμα STAGE για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας από ανέργους πτυχιούχους ΑΕΙ και ΤΕΙ, το πρόγραμμα δημιουργίας τεσσάρων νέων Κέντρων Προώθησης της Απασχόλησης του ΟΑΕΔ συνολικού προϋπολογισμού 535 εκ. δρχ. (λειτουργούν ήδη σε Καβάλα, Ξάνθη και Αλεξανδρούπολη και σύντομα στην Κομοτηνή), το πρόγραμμα δημιουργίας 13 Μονάδων Κοινωνικής Μέριμνας σε 11 ΟΤΑ συνολικού προϋπολογισμού 391,2 εκ. δρχ., το πρόγραμμα δημιουργίας Βρεφονηπιακών Σταθμών / Παιδικών Σταθμών και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών στους νομούς Δράμας, Έβρου και Ξάνθης συνολικού προϋπολογισμού 511,5 εκ. δρχ, το πρόγραμμα "Φύλαξης Σχολείων", κ.λπ. Επίσης, υλοποιούνται έργα στα πλαίσια των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών "Απασχόληση" και ADAPT.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, το Υπουργείο Παιδείας εκτιμά, σύμφωνα με μελέτη που εκτόνησε το ΕΜΠ για τον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων, τις ανάγκες της Περιφέρειας ανά νομό ως εξής:

ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

<u>Νομοί</u>	<u>Πρωτοβάθμια Εκπ.</u>	<u>Δευτεροβάθμια Εκπ.</u>	<u>Συνολικά</u>
Δράμας	75	38	113
Έβρου	96	55	151
Καβάλας	163	27	191
Ξάνθης	47	65	112
Ροδόπης	24	3	27
Σύνολο	405	188	594

Βασική πηγή για την καταγραφή της περιβαλλοντικής κατάστασης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης αποτελεί η Α΄ Φάση του Χωροταξικού Σχεδίου που

εκπονήθηκε από εξειδικευμένους μελετητές και παραδόθηκε το 1998. Όπως αναφέρεται σχετικά στο Κεφάλαιο 1 του Σχεδίου του Π.Ε.Π., το φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης προστατεύεται από:

1. Τη διεθνή Συμφωνία RAMSAR
2. Το κοινοτικό πρόγραμμα CORINE
3. Το κοινοτικό πρόγραμμα “ΦΥΣΗ 2000”

Οι φυσικοί τόποι (οικότοποι) κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες περιοχών (Α, Β, Γ) ως εξής:

Α. Περιοχές με μεγάλη βιοποικιλότητα και μεγάλο αριθμό σπάνιων ειδών και οικότοπων.

Β. Περιοχές μεγάλης βιοποικιλότητας χωρίς σπάνιους τύπους οικότοπων και ειδών.

Γ. Περιοχές για τις οποίες δεν υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες για τη σημαντικότητά τους.

Με το πρόγραμμα «ΦΥΣΗ 2000» καταγράφηκαν στο σύνολο της χώρας 296 περιοχές, από τις οποίες οι 36 βρίσκονται στη διοικητική περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης και αθροίζουν 2.275.600 στρέμματα τα οποία αναλογούν στο 16% της συνολικής έκτασης, όπως αναλυτικά παρουσιάζεται στον Πίνακα 7 που ακολουθεί.

Πίνακας 7: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΔΙΚΤΥΟ «ΦΥΣΗ 2000»

Όνομα τοποθεσίας	Έκταση σε στρεμ.	Κατηγορία	Α/α Εθν. Καταλόγου
N. Δράμας	258.470		
1. Δάσος Φρακτού & Παρθένο δάσος Κεντρικής Ροδόπης	10.720 (5.500)	A A (C)	13 17
2. Ροδόπη (Σημύδα)	72.330	A	14
3. Περιοχή Ελατιά	69.820	A	15
4. Κορυφές όρους Φαλακρού N. Καβάλας	105.600 333.660	B	16
5. Κορυφές όρους Παγγαίου	100.000	A	19
6. Όρμος Ποταμιάς	2.890	A	20
7. Κόλπος Παληού- Όρμος Ελευθερών	12.200	A	21
8. Δ. Νέστου Λιμνοθάλασσες Κεραμωτής	(121.000)	A (R) A	18
Δ. Νέστου & Λιμν/σες - ευρύτερη περιοχή	(43.000)	A	22
	218.570		
N. Ξάνθης	181.240		
9. Στενά Νέστου-Αισθητικό Δάσος	23.800	A (C)	7
10. Όρος Χαϊντού-Κούλα & γύρω Κορυφές	32.090	A	6
11. Λίμνη Βιστωνίδα-Λιμν/σα Λάγος Λιμν/σες Λάφρη & Λαφρούδα	89.870 35.480	A (R) A	
N. Ροδόπης	234.710		
12. Λίμνες-Λιμν/σες Θράκης- ευρύτερη περιοχή. Λίμνη Μητρικού (Ισμαρίδα) Λιμν/σα Ξηρολίμνη Λιμν/σα Καρατζά Λιμν/σα Πτελέα Λιμν/σα Αλυκή (Μέση)	120.210 (21.750) (4.250) (5.620) (12.500) (9.750)	A (C) A (R) A A A	11
13. Κοιλιάδα Κομφάτου	95.000	A (C)	9
14. Ποταμός Φιλιούρι- Άνω ρους	19.500	B (C)	8
15. Μαρώνεια – Σπήλαιο		A	10
Λίμνες Βιστωνίς, Ισμαρίς, Λιμν/σες Πόρτο Λάγος, Αλυκή, Πτελές, Ξηρολίμνη, Καρατζά, Ποταμοί Κομφάτος & Φιλιούρι (SPA)		A	12
N. Έβρου	712.870		
16. Δ. Έβρου	92.670	A (R)	1
17. Βουνά Έβρου	421.700	A	5
18. Δάσος Δαδιάς – Σουφλί	(72.900)	A (C)	2
19. Τρεις Βρύσες	103.000	A	3
20. Φεγγάρι Σαμοθράκης	95.500	A	4
Εκτός Εθνικού Καταλόγου	550.360		
Κεφαλάρι	5.000	A	
Μυλοπόταμος	2.500	B	
Όρος Υψάρι Θάσου	250.000	B	
Βουνά Λιμνιά	265.000	Γ	
Ακρωτήριο Πρίνου-Παχή Θάσου	13.500	Γ	
Λιμενάρι- Ακρωτήριο Κεφάλας Θάσου	1.910	Γ	
Απαλός	12.450	Γ	

ΠΗΓΕΣ: Ε.Κ.Β.Υ & ΥΠΕΧΩΔΕ- Δ/ΝΣΗ ΠΕΡΙΒ/ΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ R: ΣΥΝΘΗΚΗ RAMSAR, C: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ CORINE

Ειδική μνεία απαιτείται για την μη-ορθολογική διαχείριση του υδατικού δυναμικού της Περιφέρειας που προβάλλει ως βασικός παράγων επίδρασης στο φυσικό περιβάλλον της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και κύρια αιτία της υποβάθμισης του οικοσυστήματος.

Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη χωρίζεται σε δύο υδατικά διαμερίσματα, τα οποία δεν ταυτίζονται με τα γεωγραφικά διαμερίσματα της περιοχής; το υδατικό διαμέρισμα της Ανατολικής Μακεδονίας, με έκταση 7.200 τ. χλμ. και περιλαμβάνει το Ν. Σερρών στο σύνολο του, μεγάλα τμήματα των Νομών Δράμας και Καβάλας και πολύ μικρά τμήματα των Νομών Θεσσαλονίκης και Κιλκίς, και το υδατικό διαμέρισμα της Θράκης, με έκταση 11.240 τ. χλμ. και περιλαμβάνει τους νομούς Έβρου, Ροδόπης και Ξάνθης συμπεριλαμβανομένων των Νήσων της Θάσου και της Σαμοθράκης καθώς και τμήματα των νομών Καβάλας και Δράμας. Το σύνολο των υδατικών αποθεμάτων στα δύο υδατικά διαμερίσματα ανέρχεται στα 16.750×10^6 κ.μ. νερού, εκ των οποίων 15.800×10^6 κ.μ απορρέουν επιφανειακά ενώ τα υπόλοιπα 950×10^6 κ.μ. κινούνται υπογείως. Κατά το 1995 εκτιμήθηκε ότι στην Περιφέρεια, χρησιμοποιήθηκαν 2.255×10^6 κ.μ. νερού, κατανάλωση που αντιστοιχεί στο 13% των ανανεώσιμων αποθεμάτων. Οι αρδεύσεις καλύπτουν ποσοστό 93% περίπου της κατανάλωσης, η ύδρευση των οικισμών το 6% ενώ μόλις το 1% καλύπτει η βιομηχανική χρήση (1995).

Σε συνοπτική μορφή, τα προβλήματα διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης ανά Νομό παρουσιάζονται στον Πίνακα 8.

Πίνακας 8: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΝΟΜΟ

Προβλήματα υδάτινων πόρων	Δράμας	Καβάλας	Ξάνθης	Ροδόπης	Έβρου
1. Υφαλμύρωση υδροφορέων (παράκτιων) λόγω υπεραντλήσεων.		X	X	X	X
2. Ποιοτική υποβάθμιση υδροφορέων.		X			X
3. Μη ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων.	X	X	X	X	X
4. Πτώση της στάθμης των υδροφορέων.		X	X	X	X
5. Μείωση της παροχής του Νέστου.		X			
6. Αναξιοποίητες πολλές επιφανειακές απορροές.		X			X
7. Ελλειμματική άρδευση.	X	X	X		
8. Χρήση υδρευτικού νερού για άρδευση μικροκαλλιεργειών	X				
9. Πολλές απώλειες στα υδρευτικά και αρδευτικά δίκτυα	X		X		
10. Απουσία αξιολογών έργων άρδευσης & το μεγάλο λειτουργικό κόστος άντλησης.				X	
11. Κίνδυνοι πλημμύρων από τους χείμαρρους, καθώς και πρόσχωσης της λίμνης Βιστονίδας.			X		
12. Ποιοτική υποβάθμιση υδάτινων πόρων (χείμαρρος Λασπία, Δέλτα του Έβρου) από βιομηχανικά απόβλητα και κτηνοτροφικές μονάδες.			X	X	

Σε αστικό επίπεδο, η περιβαλλοντική κατάσταση της Περιφέρειας παρουσιάζεται στον επόμενο Πίνακα.

Πίνακας 38: ΑΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

	Δράμα	Καβάλα	Ξάνθη	Κομοτηνή	Αλεξ/πολη	Ορεστ/δα
Έτος ίδρυσης ΔΕΥΑ	1993	1984	1982	1988	1984	1985
ΥΔΡΕΥΣΗ						
Μήκος εξωτερ. Δικτύου χλμ	10		25	50	30	30
Μήκος εσωτ. Δικτύων	700		120	200	190	70
α. Σε λειτουργία	700		120	120	180	70
β. Υπό κατασκευή			1	80	10	8
Μέγιστη ημερήσια. Κατανάλωση νερού 1997, κ.μ.	6.390		16.800	17.000	18.000	Παλαιό δίκτυο
ΑΠΟΧ/ΣΗ ΟΜΒΡΙΩΝ						
Συνολ. μήκος δικτύων, χλμ.	400 400		30 20	75 43	77,0 27,5	20,4 18,0
α. Σε λειτουργία			2	32	15,0	1,4
β. Υπό κατασκευή			8		34,5	1,0
γ. Υπόλοιπο						
ΑΠΟΧ/ΣΗ ΑΚΑΘ/ΤΩΝ						
Συνολ. μήκος δικτύων, χλμ.	400 400		100 80	85 45	99,0 52,5	80,0 65,0
α. Σε λειτουργία			5	40	22,0	5,2
β. Υπό κατασκευή			15		24,5	9,8
γ. Υπόλοιπο						
ΕΓΚ/ΣΕΙΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ						
Πληθυσμός 1991	38.546	58.025	37.463	39.927	38.220	14.783
Πρόβλεψη εξυπηρέτησης	60.000	80.000	40.000	53.000	75.000	15.000
Απόσταση, χλμ / κατεύθ.	4/ΝΔ		5/Ν	2,5/Ν	3/ΝΑ	2,5/ΒΔ
Έναρξη κατασκ./λειτουργ.	1998	1984/90	1993	1990/94	1988/93	1996/98

Εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού υπάρχουν σε 4 ακόμα ΟΤΑ: Ελευθερούπολη, Καβάλας και στους οικισμούς Κάτω Νευροκόπι, Προσοτσάνη και Δοξάτο, Δράμας.

Η διαχείριση απορριμμάτων είναι επίσης ένα γενικό πρόβλημα που άρχισε να αντιμετωπίζεται τα τελευταία χρόνια, αλλά δεν έχει βρει οριστική λύση σε καμιά περιοχή της Περιφέρειας. Τα επιμέρους έργα του Β' Κ.Π.Σ. αναφέρονται γενικά σε συμβατικούς τρόπους συλλογής και διάθεσης των απορριμμάτων και πάνω από το 50% της συνολικής χρηματοδότησης αφορά προμήθεια απορριμματοφόρων οχημάτων ή άλλων μηχανημάτων και κάδων.

Η ποσοτικοποιημένη καταγραφή και ανάλυση της κατάστασης από την άποψη της ισότητας για τα δύο φύλα στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη περιορίζεται στην παρουσίαση των στοιχείων για την διαχρονική εξέλιξη του βαθμού απασχόλησης και της ανεργίας (βλ. Πίνακα 2). Όπως ήδη επισημάνθηκε, η ανεργία στην Περιφέρεια πλήττει μεν με μεγαλύτερη ένταση τον γυναικείο πληθυσμό, όμως διατηρείται σε συγκριτικά χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο. Ο βαθμός της ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων είναι εντονότερος σε σχέση με το μέγεθος του μη-ενεργού πληθυσμού, στοιχείο που υποδηλώνει την περιορισμένη δυνατότητα των γυναικών να συμμετέχουν στην ζήτηση απασχόλησης στην περιφερειακή αγορά εργασίας.

Η ενθάρρυνση της γυναικείας επιχειρηματικότητας μέσω ενισχύσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία κατά τη διάρκεια του Β' Κ.Π.Σ. αποτελεί την έμπρακτη απάντηση της πολιτείας στην μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα, η Δράση 4.2.11:

Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας Γυναικών του Ε.Π. Βιομηχανίας 1994-99, η οποία ενεργοποιήθηκε τον Μάρτιο του 1999, παρέχει χρηματοδοτική υποστήριξη (κατά ποσοστό 50%) σε γυναίκες επιχειρηματίες προκειμένου να δημιουργήσουν ή να εκσυγχρονίσουν την δική τους επιχείρηση. Στα πλαίσια της Δράσης 4.2.11, εγκρίθηκαν 9 σχέδια προϋπολογισμού 245 εκ. δρχ., με πεδίο εφαρμογής την Ανατολική Μακεδονία - Θράκη, επί συνολικής δαπάνης 6,2 δις δρχ. για 198 εγκεκριμένα σχέδια σε όλη την Ελλάδα.

Υποστηρικτικό αλλά εξίσου σημαντικό ρόλο στην ένταξη των γυναικών στην περιφερειακή αγορά εργασίας διαδραματίζουν τα Κέντρα Κοινωνικής Μέριμνας, οι Βρεφονηπιακοί Σταθμοί / Παιδικοί Σταθμοί και τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών που, όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, δημιουργούνται στην Περιφέρεια στα πλαίσια των παρεμβάσεων του Υπουργείου Εργασίας για την καταπολέμηση της ανεργίας. Τέλος, επισημαίνεται η πρόσφατη δημιουργία, με την συνδρομή της Γ.Γ. της Περιφέρειας και την συμμετοχή διακεκριμένων γυναικών από την τοπική κοινωνία, του Περιφερειακού Κέντρου Ισότητας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης ως φορέα εκπροσώπησης του γυναικείου πληθυσμού, ο οποίος αναμένεται να συνδράμει ενεργά στον αναγκαίο προβληματισμό αλλά και στην υλοποίηση των δράσεων που θα απαιτηθούν για την προώθηση της ισότητας. Συμπερασματικά, το νέο Π.Ε.Π. της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης αναμένεται να υλοποιηθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο που διαμορφώνεται από τις εξής συνθήκες:

- όξυνσης του διαπεριφερειακού ανταγωνισμού, με σχετικά περιορισμένη δυνατότητα διαμόρφωσης 'κρίσιμης μάζας' στο ευρύτερο επίπεδο της ζήτησης και προσφοράς. Γενικότερα, περιφέρειες κατά κύριο λόγο αγροτικές, αραιοκατοικημένες ή/και λιγότερο προσπελάσιμες συναντούν έντονες δυσχέρειες στην συσσώρευση επαρκούς επιπέδου ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών ή στην προσφορά ικανοποιητικού επιπέδου υποδομών και υπηρεσιών ώστε να είναι ανταγωνίσιμες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.
- αυξανόμενης πίεσης για αναδιάρθρωση του κυρίαρχου περιφερειακού προτύπου ανάπτυξης στο βαθμό που παραμένουν σε υψηλή αναλογία τα επίπεδα απασχόλησης σε στάσιμους τομείς ή κλάδους της παραγωγής, στοιχείο που σε συνδυασμό με την χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας θέτει υπό αμφισβήτηση την επιδιωκόμενη και επιβαλλόμενη αύξηση της απασχόλησης στο μέλλον.
- εντεινόμενης διαφοροποίησης μεταξύ ορεινών ή παραμεθωρίων και αστικών περιοχών σε ζητήματα ανάπτυξης και διαβίωσης που συνδράμουν στην διατήρηση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

Με βάση τα παραπάνω, στις κοινωνικό-οικονομικές αδυναμίες και προβλήματα της Περιφέρειας που ορθώς εντοπίζονται στο Κεφάλαιο 2 του Σχεδίου, προσθέτονται τα εξής στοιχεία:

- την ισχυρότατη σε μέγεθος αλλά σχετικά αντιπαραγωγική παρουσία του γεωργικού τομέα και το συγκριτικά με την υπόλοιπη χώρα μικρότερο τομέα των υπηρεσιών, επίσης χαμηλής παραγωγικότητας, με συνέπεια την ανεπαρκή συνδρομή τους στο περιφερειακό προϊόν, και
- το χαμηλό εν γένει μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού και τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες σε θέματα βασικής & κοινωνικής υποδομής.

Επίσης, στα πλεονεκτήματα της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης που ήδη εμπεριέχονται στο Σχέδιο συμπληρώνονται τα εξής:

- ο συγκριτικά ικανοποιητικός βαθμός απασχόλησης του ενεργού πληθυσμού, και
- το έντονο επενδυτικό ενδιαφέρον στην μεταποίηση που διακρίνεται για την υψηλή παραγωγικότητα της εργασίας.

Σημαντικές, επίσης, χαρακτηρίζονται οι δυνατότητες ενδυνάμωσης της αναπτυξιακής εξέλιξης της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, λόγω:

- της αξιοποίησης της εγγύτητας στην ζώνη των μεγάλων αλλαγών για την ανάκτηση προνομιακού ρόλου στους νέους συσχετισμούς που δημιουργούνται,
- της παραγωγικής αξιοποίησης των διευρωπαϊκών δικτύων με την διασφάλιση αντισταθμιστικού οφέλους,
- της αναδιάρθρωσης των γεωργικών καλλιεργειών σε συσχέτιση με τις ανάγκες της μεταποίησης και την σύζευξη πρωτογενή-δευτερογενή,

- της αξιοποίησης – ενσωμάτωσης των νεοπροσφυγικών και μειονοτικών ανθρωπίνων πόρων, και
- της συγκρότησης μεταποιητικής εξειδίκευσης σε συγκεκριμένους κλάδους με συνέπεια τις συμπληρωματικές παραγωγικές διαδικασίες (δίκτυα, υπεργολαβίες), την προσαρμογή – διάχυση καινοτομιών και την σύζευξη με τις υπηρεσίες.

Δ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ – ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η στρατηγική για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης που εμπεριέχεται στο Σχέδιο του Π.Ε.Π. 2000-6 διαμορφώθηκε βάσει των δυναμικών μεταβολών που συντελούνται στην αναπτυξιακή διαδικασία σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και οι οποίες κρίνεται σκόπιμο να ομαδοποιηθούν σε τρεις κατηγορίες:

1. Υποκατάσταση των παραδοσιακών μέσων της περιφερειακής πολιτικής, όπως είναι η υποδομή, οι επιδοτήσεις, κ.λπ., από πολυσύνθετα συστήματα μέσων, όπως είναι η συγχρηματοδότηση ή και αυτοχρηματοδότηση παρεμβάσεων υποδομικού χαρακτήρα από τον ιδιωτικό τομέα, τα επιχειρηματικά και τεχνολογικά πάρκα, τα εξειδικευμένα κίνητρα, οι υπηρεσίες που ενισχύουν την επιχειρηματικότητα & την τοπική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την αειφορική διαχείριση και προστασία των πόρων, κ.λπ., που έχουν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της ενδογενούς ανάπτυξης με θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση.
2. Έντονη κινητικότητα του κεφαλαίου και της εργασίας σε συνδυασμό με την βαρύτητα που αποδίδεται στην έλλειψη προϋποθέσεων παραγωγής καινοτομικών προϊόντων σε προβληματικές περιφέρειες, που έχουν ως συνέπεια λιγότερο την επιδίωξη οικονομίας κλίμακας για τις επιχειρήσεις που εγκαθίστανται σε απομακρυσμένες περιφέρειες αλλά, αντίθετα, την εξασφάλιση οικονομίας σκοπού, δηλαδή την οργάνωση ευέλικτων σχημάτων παραγωγής, την παραγωγή προϊόντων που καλύπτουν νέες ανάγκες, την σύντμηση των περιόδων παραγωγής, κ.λπ. Κατά συνέπεια, η βελτίωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας εξαρτάται από τον βαθμό προσαρμογής και προώθησης διαπεριφερειακών και διεθνικών δικτύων παραγωγής και διανομής που αλληλοσυμπληρώνονται σε μια διαδικασία ολοκλήρωσης.
3. Μεταβολές στην αγορά εργασίας που προκύπτουν από την τεχνολογική εξέλιξη και την ταχύτατη εισαγωγή της πληροφορικής και των πρακτικών εφαρμογών της στην παραγωγή, την παροχή υπηρεσιών και τη διοίκηση. Ως αποτέλεσμα ενισχύεται η ζήτηση ειδικευμένου προσωπικού και αυξάνεται η απώλεια θέσεων εργασίας ανειδίκευτων εργαζομένων, δημιουργώντας, τελικά, ανισότητες στην εργασιακή κατανομή με δυσμενή επίπτωση στο εισόδημα και την κοινωνική-οικονομική συνοχή.

Με βάση την ως άνω κωδικοποιημένη ανάλυση των τάσεων του ευρύτερου αναπτυξιακού περιβάλλοντος, την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του Π.Ε.Π. 1994-99 και την ανάλυση των συντελεστών παραγωγής στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη, η στρατηγική του Π.Ε.Π. 2000-6 αξιολογείται γενικών ότι:

- θέτει στόχους και άξονες προτεραιότητας σε πλήρη ανταπόκριση προς τα παραπάνω, οι οποίοι ενσωματώνουν χωρίς προϋποθέσεις τις κατευθύνσεις πολιτικής που απορρέουν από την αποστολή και τους στόχους των τριών Διαρθρωτικών Ταμείων καθώς και τις Κοινοτικές και τις Εθνικές προτεραιότητες, όπως έχουν διατυπωθεί στα σχετικά κείμενα αρχών και σχεδιασμού,
- εντοπίζει τις καίριες προκλήσεις στην επόμενη προγραμματική περίοδο: παγκοσμιοποίηση των δομών και των αγορών, συμμετοχή στην ΟΝΕ, ενδοπεριφερειακές ανισότητες, αειφορική διάσταση της ανάπτυξης, σύζευξη τομέων της οικονομίας,
- (συνακολούθως) συγκεντρώνει την παρεμβατική εφαρμογή στην πλήρη ενσωμάτωση της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης στην δια-περιφερειακή υποδομική δικτύωση και λειτουργική διασύνδεση της υποδομής με παραγωγικές επενδύσεις και στην αξιοποίηση της διέλευσης των διευρωπαϊκών δικτύων για την ισχυροποίηση των δεσμών με τις βαλκανικές και παρευξινίες οικονομίες,
- υποθάλλει κινητήρες ανάπτυξης σε όλους τους τομείς της περιφερειακής οικονομικής βάσης ώστε να αξιοποιηθεί το ενδογενές δυναμικό και τα διαθέσιμα συγκριτικά

- πλεονεκτήματα, καθώς και να προκληθούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα μέσω της προσαρμογής και διάχυσης της καινοτομίας και της δημιουργίας οικονομιών κλίμακας, και
- αναδεικνύει μια συνθετότερη προσέγγιση, σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν, η οποία βασίζεται στις δυνάμεις συνέργειας μεταξύ των επιμέρους παραμέτρων που προωθούν την αναπτυξιακή διαδικασία, την οργάνωση δικτύων θεσμικής, κλαδικής και χωρικής μορφής και την συγκρότηση ολοκληρωμένων επιχειρησιακών σχεδίων που εξυπηρετούν μέσο - και μακροπρόθεσμα αναπτυξιακά σενάρια.

Σε ότι αφορά, ειδικά, την αντιστοίχιση στρατηγικών στόχων και προτεραιοτήτων στις διαπιστωμένες ανάγκες της περιφερειακής κοινωνίας και οικονομίας, επισημαίνεται ότι διενεργείται στο Π.Ε.Π. Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 2000-6 ως εξής:

1. Αρνητική δημογραφική εξέλιξη, ανισότητα μεταξύ αγροτικού & αστικού πληθυσμού, εγκατάλειψη του αγροτικού χώρου, στασιμότητα στη μέση παραγωγικότητα εργασίας του πρωτογενή, χαμηλό μέσο αγροτικό εισόδημα, εξάρτηση από "παραδοσιακές" καλλιέργειες, ελλειμματική διαχείριση υδάτινου δυναμικού, μη-ολοκληρωμένο δίκτυο βιομηχανικών υποδομών, ανεπαρκής υιοθέτηση καινοτομίας, υψηλό ενεργειακό κόστος, χαμηλός βαθμός σύζευξης μεταποίησης με άλλους τομείς, χαμηλός βαθμός ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ, έλλειψη στελεχών, χαμηλό ποσοτικό & ποιοτικό επίπεδο τουριστικών & εμπορικών υπηρεσιών, αναξιοποίητοι πόροι εναλλακτικού τουρισμού.
ΣΤΟΧΟΣ: Διαμόρφωση Σύγχρονης Αυτοδύναμης Οικονομίας & Ενίσχυση της Εξωστρέφειας.
2. Απόσταση από το πληθυσμιακό, οικονομικό & διοικητικό κέντρο στην Ελλάδα και στην Ε.Ε., έλλειψη επαρκών & ποιοτικών μεταφορικών υποδομών υπερτοπικής εμβέλειας, περιορισμένες δυνατότητες οικονομικών και λοιπών ανταλλαγών με τις όμορες χώρες.
ΣΤΟΧΟΣ: Αξιοποίηση της Γεωγραφικής Θέσης της Περιφέρειας.
3. Ανεπαρκής αντιμετώπιση αστικής ρύπανσης & κυκλοφοριακού φόρτου, ελλιπής διαχείριση υδάτινων πόρων, μη-ολοκληρωμένη προστασία ευαίσθητων οικοσυστημάτων, αειφορικά μη-συμβατή εκμετάλλευση πλουτοπαραγωγικών πόρων & ορυκτού πλούτου, γενική υστέρηση νησιώτικου χώρου

ΣΤΟΧΟΣ: Προστασία - Αξιοποίηση Φυσικού Περιβάλλοντος & του Ορυκτού Πλούτου
4. Αρνητική δημογραφική εξέλιξη & εγκατάλειψη του ορεινού χώρου, υποδομικές & κοινωνικές ανισότητες μεταξύ ορεινού & πεδινού πληθυσμού, ελλιπής διαχείριση & προστασίας περιβαλλοντικών πόρων, γεωγραφική απομόνωση, ελάχιστη παραγωγική δραστηριοποίηση.
ΣΤΟΧΟΣ: Ανάπτυξη Ορεινού Όγκου
5. Συμπλήρωση - ολοκλήρωση μεταφορικών υποδομών τοπικής εμβέλειας, μη-ολοκληρωμένο δίκτυο υποδομών Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης & ΑΕΙ-ΤΕΙ, ελλειμματική πρωτοβάθμια & τριτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη, χαμηλό επίπεδο υποδομών & υπηρεσιών προς ευαίσθητες ηλικιακές ομάδες & ΑΜΕΑ, σταδιακή αύξηση της ανεργίας & συγκέντρωση προβλημάτων απασχόλησης σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες & χωρικά υποσύνολα, κοινωνική ενσωμάτωση νεοπροσφύγων, κάλυψη κενών στον κτιριακό & υλικο-τεχνικό εξοπλισμό της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ελλιπής επαγγελματική κατάρτιση.
ΣΤΟΧΟΣ: Άμβλυνση των Ενδοπεριφερειακών Κοινωνικών Ανισοτήτων & Βελτίωση Ποιότητας Ζωής

Σε σχέση με το χρηματοδοτικό μερίδιο και της βαρύτητας κάθε στρατηγικού στόχου και άξονα προτεραιότητας, παρατηρείται ότι το Π.Ε.Π. 2000-6 στηρίζει με μεγάλη επάρκεια την διάταξη των τεθέντων γενικών στόχων του, καθώς επικεντρώνει το μεγαλύτερο τμήμα των πόρων του (32,4% του συνόλου) στην κοινωνική διάσταση της αναπτυξιακής εξέλιξης στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη, συμβάλλοντας στην σταδιακή εξάλειψη των κοινωνικο-

οικονομικών ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων που έχουν διαπιστωθεί, παράλληλα τροφοδοτεί με ελάχιστα λιγότερους πόρους (30,9% του συνόλου) την διαδικασία εκσυγχρονισμού του παραγωγικού ιστού συμβάλλοντας σημαντικά στην διαμόρφωση ανταγωνιστικότερων μορφών ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο, ενώ εξασφαλίζει ένα ικανοποιητικό ποσοστό των πόρων για την συνδυασμένη ανάπτυξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας (19,8% του συνόλου των πόρων διατίθεται για την αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της, ενώ το υπόλοιπο 16,9% των πόρων, διατίθεται συνολικά για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της και την ανάπτυξη του ορεινού όγκου).

Ανάλογες αξιολογικές εκτιμήσεις απορρέουν από την κατανομή των πόρων μεταξύ των ειδικών ή τομεακών στόχων του Π.Ε.Π. 2000-6 δεδομένου ότι ενισχύεται κατά πρώτο λόγο ο τριτογενής τομέας με περίπου 45% της χρηματοδότησης, ο οποίος συγκεντρώνει τις δραστηριότητες εκείνες που βάσιμα προσδοκάται ότι θα επιφέρουν την επιδιωκόμενη θετική μεταβολή στους όρους της περιφερειακής απασχόλησης και του κατά κεφαλή εισοδήματος ενώ παράλληλα χρηματοδοτείται με επάρκεια ο δευτερογενής τομέας (υπολογίζεται σε 30% της συνολικής χρηματοδότησης) που συγκεντρώνει τις πλέον παραγωγικές δυνάμεις της Περιφέρειας, με συνέπεια να δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την εν μέρει, τουλάχιστον, αντιμετώπιση της αναμενόμενης εξόδου του εργατικού δυναμικού από τον πρωτογενή τομέα. Όσον αφορά την διοχέτευση πόρων προς τον πρωτογενή, το διαφαινόμενο μερίδιο από τους πόρους του Γ'Π.Ε.Π. (περίπου 25% του συνόλου) αντιστοιχεί με την εκτιμώμενη συνδρομή του πρωτογενή τομέα στο περιφερειακό προϊόν και, το κυριότερο, εστιάζεται στην ολοκληρωμένη πλέον ανάπτυξη του αγροτικού χώρου της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, ενεργοποιώντας τις διαδικασίες εκείνες που κρίνονται ικανές να αναστρέψουν τις αρνητικές τάσεις στον τομέα της αγροτικής παραγωγικότητας αλλά και της δημογραφικής αποψίλωσης στις αγροτικές περιοχές.

Παρότι οριστικά συμπεράσματα θα είναι εφικτά στο στάδιο του Συμπληρώματος Προγραμματισμού, στο παρόν στάδιο προγραμματισμού είναι δυνατές οι εξής επισημάνσεις σε επίπεδο Μέτρου του Π.Ε.Π.:

- η επιλογή δράσεων εύλογα ανταποκρίνεται σε σημαντικό βαθμό στην σκοπιμότητα ύπαρξης φορέων υλοποίησης με αποδεδειγμένη αποτελεσματικότητα και σαφές ενδιαφέρον για την ολοκλήρωσή τους,
- διατηρείται, αναγκαστικά εφόσον πρόκειται για πολυτομεακό πρόγραμμα, η πολυτυπία των δράσεων, αυξάνοντας την διαχειριστική και αξιολογική πολυπλοκότητα, και
- εισάγονται σημαντικοί νέοι και καινοτόμοι τύποι δράσεων (ολοκληρωμένη ανάπτυξη αγροτικού χώρου, επιχειρηματικότητα, δικτύωση, αιφορική διαχείριση πόρων, ανάπτυξη απομονωμένων περιοχών, στοχευμένες δράσεις για την απασχόληση, κ.λπ).

Η αιτιολόγηση της στρατηγικής, ειδικά για καινοτόμες παρεμβάσεις όπως είναι η ανάπτυξη του ορεινού όγκου, είναι πολυσύνθετη και διεξοδική. Το αναπτυξιακό πρόβλημα της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης εντοπίζεται εντονότερα στις παραμεθόριες και ορεινές ζώνες της υπαίθρου όπου η φθίνουσα οικονομική πορεία με αναπόφευκτο συνεπακόλουθο την αποδιοργάνωση του κοινωνικού τους ιστού έχει ως αποτέλεσμα την μετακίνηση του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα της περιφέρειας, η οποία, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, οδηγεί σε μια διαδικασία υπανάπτυξης, παρακμής και περιθωριοποίησης. Είναι ωστόσο γεγονός ότι μεγάλο μέρος του δυναμικού της συγκεκριμένης περιφέρειας, ειδικά στις απομονωμένες ή με αναπτυξιακή υστέρηση περιοχές, έχει εγκλωβιστεί και υποαπασχολείται στον πρωτογενή τομέα λόγω αδυναμίας εξεύρεσης απασχόλησης σε άλλους τομείς. Όμως η ενδυνάμωση της αναπτυξιακής διαδικασίας στις συγκεκριμένες περιοχές δεν δύναται να επιτευχθεί αποκλειστικά με τη συνήθη μέτρα στήριξης του πρωτογενή τομέα για τους εξής λόγους:

1. Η δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών στην ευρεία κλίμακα που απαιτείται είναι, πιθανότατα, ανέφικτη, δαπανηρή, ίσως και αντισοικονομική.
2. Η παροχή επιχορηγήσεων για την προσέλκυση αγροτοβιοτεχνικών επενδύσεων με επιπρόσθετο κίνητρο την δοαθεσιμότητα χαμηλού κόστους εργατικό δυναμικό είναι, ενδεχομένως, αντιπαραγωγική διότι το απαίτευτο εργατικό δυναμικό έχει χαμηλή παραγωγικότητα με συνέπεια το μεγάλο κόστος ανά μονάδα προϊόντος, το οποίο σε

συνδυασμό με το κόστος απόστασης αυξάνει το κόστος παραγωγής και μειώνει τις προοπτικές βιώσιμης επιχειρησιακής λειτουργίας.

3. Οι αμεσότερες δράσεις ενίσχυσης του αγροτικού εισοδήματος, εξαιτίας της χαμηλής παραγωγικότητας του αγροτικού τομέα, θα ενθάρρυνε και θα ωφελούσε τους πλέον παραγωγικούς αγρότες, επιτείνοντας και αυξάνοντας την ανισότητα εισοδήματος.

Με βάση τα παραπάνω, προτείνεται ότι η συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο θα προέλθει, κυρίως, από την αύξηση της παραγωγικότητας με αλληλοσυμπληρούμενους τρόπους που δημιουργούν συνεργιστικά και πολλαπλασιαστικά φαινόμενα λόγω:

- της βελτίωσης της τεχνολογίας του παραγωγικού συστήματος, ειδικότερα, την μεταβίβαση γνώσης και κατάρτισης σε μικρές επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών και επεξεργασίας τοπικών προϊόντων και πόρων που επιδιώκουν να αυξήσουν την προστιθέμενη αξία των πόρων της περιοχής και έχουν διακλαδικές διασυνδέσεις με τον ευρύτερο παραγωγικό ιστό της περιφέρειας,
- της μείωσης του κόστους απόστασης με την βελτίωση της κοινής μαλακής υποδομής των δομών εμπορίας, επικοινωνίας και μεταφορών μέσω ανεξάρτητων επιχειρηματικών δράσεων (π.χ.: κανάλια εμπορίας, ροές πληροφοριών, καθιέρωση σήματος ποιότητας, τηλεεκπαίδευση, κ.λπ.),
- της ενθάρρυνσης της συμμετοχής σε συλλογικές δραστηριότητες για την αναπτυξιακή διαδικασία και προώθηση πνεύματος συνεργασίας στην αντιμετώπιση των προβλημάτων (π.χ.: τοπική αντιπαλότητα για την τουριστική αξιοποίηση πόρων υψηλής αισθητικής αξίας και περιβαλλοντικής ευαισθησίας).

1. Σύνδεση Αξόνων / Μέτρων του Σχεδίου Π.Ε.Π. με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση

Η διασύνδεση μεταξύ του Σχεδίου του Π.Ε.Π. – Α.Μ.Θ. και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση (1999) προκύπτει μέσω της αντιστοίχισης των στρατηγικών επιδιώξεων και του περιεχομένου των δράσεων Μέτρων του Π.Ε.Π. με τους βασικούς άξονες και τους επιμέρους στόχους του Ε.Σ.Δ. Ειδικότερα, το Ε.Σ.Δ. δομείται σε τρεις κύριους άξονες:

1. Μέγιστη αξιοποίηση των αναπτυξιακών προοπτικών της χώρας ώστε να επιτευχθούν υψηλότεροι αναπτυξιακοί ρυθμοί, αύξηση της ανταγωνιστικότητας και τόνωση της ζήτησης με συνέπεια την αντιμετώπιση της δομικής ανεργίας και της αύξησης στο βαθμό της απασχόλησης.
2. Ανάπτυξης μηχανισμών προληπτικής δράσης για την έγκαιρη διάγνωση των αναγκών και τάσεων στην αγορά εργασίας και σταδιακή μετατόπιση του κέντρου βάρους της πολιτικής από την παθητική παροχή επιδομάτων ανεργίας στην ενεργοποίηση Μέτρων προώθησης της απασχόλησης στη βάση μιας εξειδικευμένης προσέγγισης και της ίσης πρόσβασης.
3. Παροχή υποστήριξης σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες που παρουσιάζουν σοβαρές αδυναμίες με συνέπεια να παρεμποδίζεται η κοινωνικο-οικονομική ενσωμάτωσή τους.

Σε επίπεδο εφαρμογής το ΕΣΔ (1999) επιδιώκει:

1. Βελτίωση της Απασχολησιμότητας.
2. Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας.
3. Ενθάρρυνση της προσαρμογής των επιχειρήσεων και των εργαζομένων στα νέα δεδομένα του ανταγωνισμού.
4. Ισχυροποίηση των ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες.

Ο πρώτος από τους κύριους άξονες του ΕΣΔ ταυτίζεται απόλυτα με την βασική στόχευση του Σχεδίου του Π.Ε.Π. – Α.Μ.Θ. όπως αυτή αναπτύσσεται στις ειδικές ενότητες του Κειμένου, ενώ είναι σαφές ότι οι πρώτες τέσσερις Προτεραιότητες του Π.Ε.Π. αποσκοπούν στην επίτευξη σημαντικών βελτιώσεων στην παραγωγικότητα της εργασίας σε όλους της τομείς της περιφερειακής οικονομίας ούτως ώστε να σημειωθεί αξιόλογη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομικής βάσης με επακόλουθες ευεργετικές συνέπειες για την απασχόληση. Εκτιμάται ότι η υλοποίηση των συγκεκριμένων Προτεραιοτήτων θα επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα στον τομέα της Επιχειρηματικότητας και της προσαρμογής των επιχειρήσεων και των εργαζομένων.

Οι επόμενοι άξονες του ΕΣΔ καλύπτονται από τα Μέτρα Κατάρτισης των Προτεραιοτήτων 1 και 2 του Π.Ε.Π. καθώς και από το σύνολο των δράσεων των Μέτρων 5.4 & 5.5. Στα παραπάνω Μέτρα εμπεριέχονται τόσο οι δράσεις γενικής και ειδικής επιμόρφωσης και σύνδεσης με την αγορά εργασίας που αποβλέπουν στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας του ατόμου, όσο και εκείνες που εφαρμόζουν στην πράξη την ενεργή και προληπτική προσέγγιση στα θέματα της παρακολούθησης των τάσεων της αγοράς εργασίας, της διασφάλισης της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ φύλων και για κοινωνικά αποκλεισμένες πληθυσμιακές ομάδες με αποτέλεσμα την παροχή ολοκληρωμένης υποστήριξης για την προσαρμογή τους στις διαρθρωτικές αλλαγές του παραγωγικού περιβάλλοντος.

2. Σύνδεση Αξόνων / Μέτρων του Σχεδίου Π.Ε.Π. με τα Κριτήρια Αειφορίας

Το Σχέδιο Π.Ε.Π. – Α.Μ.Θ. εμπεριέχει σημαντικό αριθμό δράσεων με αντικείμενο είτε αυτή καθαυτή την προστασία του περιβάλλοντος από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, είτε την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών όρων στην παραγωγική διαδικασία. Οι δράσεις αυτές αποτελούν επιμέρους κατηγορίες παρεμβάσεων σε Μέτρα που εντάσσονται στις Προτεραιότητες 1, 3, 4 και 5. Παράλληλα, το σύνολο των δράσεων, όπως έργα βασικής υποδομής, καλύπτονται από (και υπόκεινται σε έλεγχο) από το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση (σε ποιοτικούς όρους, καθώς λείπουν στο παρόν στάδιο σχεδιασμού τα σχετικά ειδικά δεδομένα των Έργων / Ενεργειών), στοιχειοθετεί ότι σε αυτό το επίπεδο σχεδιασμού, και με προϋπόθεση ότι η υλοποίηση των παρεμβάσεων θα γίνει σε συμφωνία με τις κείμενες διατάξεις και με αυστηρή τήρηση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων, συνολικά το Πρόγραμμα ανταποκρίνεται στα περισσότερα από τα κριτήρια αειφορίας, είτε παρουσιάζοντας θετικές κυρίως επιπτώσεις, άμεσες ή έμμεσες, είτε μη προκαλώντας αξιόλογη πρόσθετη επιβάρυνση.

Σύμφωνα με τις σχετικές υποδείξεις, για την οριζόντια αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Σχεδίου του Π.Ε.Π. χρησιμοποιούνται τα ακόλουθα βασικά κριτήρια αειφορίας όπως παρατίθενται στο “Εγχειρίδιο Περιβαλλοντικής Αξιολόγησης Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης και Προγραμμάτων των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης” (ΓΔΧΙ, 1998):

1. Ελαχιστοποίηση της χρήσης των μη ανανεώσιμων πόρων
2. Χρήση ανανεώσιμων πόρων εντός των ορίων που καθορίζουν οι δυνατότητες αναγέννησής τους
3. Περιβαλλοντικά ορθή χρήση & διαχείριση των επικίνδυνων ρυπογόνων ουσιών και αποβλήτων
4. Διατήρηση και βελτίωση της κατάστασης της άγριας ζωής, των οικοτόπων και των τοπίων
5. Διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των εδαφών και των υδάτινων πόρων
6. Διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των ιστορικών και πολιτιστικών πόρων
7. Διατήρηση και βελτίωση της τοπικής περιβαλλοντικής ποιότητας
8. Προστασία της ατμόσφαιρας (φαινόμενο του θερμοκηπίου)
9. Ανάπτυξη της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης
10. Προαγωγή της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με την αειφόρο ανάπτυξη

Ο βαθμός συσχέτισης μεταξύ των Μέτρων του Π.Ε.Π. – Α.Μ.Θ. και των παραπάνω κριτηρίων αποτελεί αντικείμενο του Πίνακα που ακολουθεί:

Συσχέτιση Μέτρων – Κριτηρίων Αειφορίας

Μέτρα	Κριτήρια Αειφορίας									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2	√	√		√	√		√			
1.3	√			√		√				
3.1	√		√		√		√			
3.2					√					
3.3	√	√	√							
3.4				√			√			√
4.1	√	√	√							
4.2	√		√							
4.3			√				√			√
5.3						√				

Η παρουσιασθείσα συσχέτιση αφορά τόσο την δημιουργία άμεσων επιπτώσεων, δηλαδή την υλοποίηση Μέτρων τα οποία αναμένεται να επηρεάσουν άμεσα την ποιότητα του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, όπως για παράδειγμα η δημιουργία μίας μονάδας επεξεργασίας λυμάτων η οποία θα έχει άμεση επίπτωση στην βελτίωση της ποιότητας ενός υδάτινου αποδέκτη ο οποίος δέχεται τα ανεπεξέργαστα υγρά λύματα, όσο και την υποκίνηση έμμεσων επιπτώσεις στο περιβάλλον εξαιτίας, παραδείγματος χάριν, της ενθάρρυνσης των ΜΜΕ για απόκτηση οικολογικού σήματος προϊόντων.

Υπάρχει ακόμη η περίπτωση εμφάνισης δευτερογενών επιπτώσεων (στις περιπτώσεις για τις οποίες η προτεινόμενη δράση θα πυροδοτήσει περαιτέρω ανάπτυξη η οποία με τη σειρά της ενδέχεται να έχει περιβαλλοντικές επιπτώσεις), αλληλεπίδρασης επιπτώσεων, και ενδεχόμενες σωρευτικές επιπτώσεις (από την υλοποίηση των Μέτρων ή οιασδήποτε άλλης στενά συνδεδεμένης δράσης). Η κλίμακα των παρεμβάσεων και το στρατηγικό επίπεδο της περιβαλλοντικής αξιολόγησης δεν καθιστούν σκόπιμη την εμβάθυνση της ανάλυσης σε τέτοιου είδους επιπτώσεις, παρά μόνο για μεγάλης κλίμακας Έργα / Ενέργειες, που θα είναι λεπτομερώς γνωστές στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού. Συνοψίζοντας τις αξιολογικές παρατηρήσεις, επισημαίνεται ότι:

- για τον τομέα της προστασίας της ατμόσφαιρας και την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου το Π.Ε.Π. – Α.Μ.Θ. δεν παρουσιάζει κάποια επίδραση, στο βαθμό που οι δράσεις του δεν μπορούν εύκολα να αξιολογηθούν ως προς τη συμβολή τους στην αντιμετώπιση ενός μακροσκοπικού περιβαλλοντικού προβλήματος.
- οι σημαντικότερες θετικές επιπτώσεις παρουσιάζονται στον τομέα της βελτίωσης της περιβαλλοντικής ποιότητας του φυσικού και του αστικού περιβάλλοντος μέσω της κατασκευής έργων περιβαλλοντικής υποδομής και στην παραγωγική διαδικασία σε όλους τους τομείς, δια των ελέγχων και πιστοποιήσεων που υιοθετεί ως εργαλεία και βιομηχανικής πολιτικής, καθώς και στον τομέα της παραγωγής φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων, δια της εισαγωγής νέων, πρωτότυπων για τα ελληνικά δεδομένα, δράσεων. Επίσης, σημαντική θεωρείται η ενίσχυση της προστασίας των ιστορικών και πολιτιστικών πόρων.
- η συνεισφορά του Προγράμματος στην προώθηση της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με την αειφόρο ανάπτυξη είναι περιορισμένη και εμφανίζει σχετικά μικρή θετική επίπτωση. Όμως αναμένεται ότι στον τομέα αυτόν θετική θα είναι η συμβολή άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, δια της εγκατάστασης οριζόντιων μηχανισμών και δια της θεσμοθέτησης οριζόντιων Μέτρων.

Ε ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Βασικός μεθοδολογικός περιορισμός για την ποσοτικοποίηση των στόχων του Π.Ε.Π. 2000-6 σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας, όπως σαφώς προσδιορίζεται από τα σχετικά Έγγραφα - Οδηγούς για το τρέχον στάδιο προγραμματισμού, αποτελεί το γεγονός ότι δεν υφίσταται ολοκληρωμένη διερεύνηση και σαφής αποτύπωση των σχέσεων αιτιότητας μεταξύ των προγραμματισμένων δράσεων και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων ή επιπτώσεων στο επίπεδο της γενικευμένης διατύπωσης των αξόνων. Το πρόβλημα ορισμού των σχέσεων αιτίας και αποτελέσματος εντείνεται στα πολυτομεακά προγράμματα, καθότι σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας δύναται να συνυπάρχουν παρεμβάσεις σε διαφορετικούς τομείς ή πεδία που δεν είναι εφικτό να ομαδοποιηθούν.

Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την ακολουθία δεικτών εκροών, αποτελεσμάτων (άμεσης επένδυσης) και επιπτώσεων που παραθέτει ανά κατηγορία δράσης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθώς και άλλων συναφών δεικτών, η ποσοτικοποίηση των στόχων είναι εφικτή μόνο ως προσεγγιστική και ενδεικτική εκτίμηση, η οποία συνοδεύεται από τις ακόλουθες επιφυλάξεις:

- η κτηθείσα πείρα στην ποσοτικοποίηση αξιοποιεί βασικά δεδομένα και τιμές αναφοράς ή σύγκρισης που έχουν εξαχθεί βάσει πραγματικών στοιχείων για τις υλοποιηθείσες εκροές της προηγηθείσας προγραμματικής περιόδου, π.χ.: μοναδιαίες τιμές κόστους κατασκευής πάσης φύσεως υποδομών ή το μέσο κόστος δημιουργούμενης θέσης απασχόλησης. Όμως και παρά την δεδομένη χρησιμότητα τέτοιων δεικτών, ο τρόπος υπολογισμού τους συνεπάγεται ότι η αριθμητική τιμή τους συναρτάται με την κατανομή των τιμών κόστους γύρω από τον μέσο όρο στην συγκεκριμένη δράση ή ομάδα έργων, δίχως να μπορεί να θεωρηθεί με βεβαιότητα ότι η κατανομή αυτή θα επαναληφθεί στο επόμενο Πρόγραμμα, δημιουργώντας ένα εν δυνάμει πρόβλημα που ισχύει ειδικά σε σχέση με τις νέες γενιές παρεμβάσεις που εμπεριέχονται σε ορισμένα Μέτρα του Π.Ε.Π. 2000-6. Είναι, επομένως, αναγκαίο να υπόκεινται σε αξιολόγηση και οι μοναδιαίες τιμές κόστους, ώστε να προσαρμόζονται ανάλογα με την φυσική εξέλιξη των τιμών στην διάρκεια του χρόνου (π.χ.: διακύμανση προσφοράς - ζήτησης, πληθωριστική μεταβολή) ή σύμφωνα με το εύρος ή την κλίμακα μεγέθους της προγραμματιζόμενης παρέμβασης, εφόσον το στοιχείο αυτό είναι διαθέσιμο ή δυνατόν να εκτιμηθεί με αποδεκτό βαθμό εμπιστοσύνης,
- η κατανομή πόρων σε επιμέρους δράσεις, που είναι προαπαιτούμενο για την ποσοτικοποίηση των στόχων, είναι στην φάση αυτή υποθετική και προκαταρκτική δεδομένου ότι τα ακριβή χρηματοδοτικά μεγέθη θα είναι διαθέσιμα στο στάδιο του Συμπληρώματος Προγραμματισμού του Π.Ε.Π. 2000-6, ενώ είναι, επίσης, σαφές από την εμπειρία της ενδιάμεσης αξιολόγησης ότι μέρος του οικονομικού αντικείμενου κάθε Μέτρου κατανέμεται σε μη-απτό φυσικό αντικείμενο παρέμβασης, με συνέπεια οι συγκεκριμένες δράσεις να μην επιδέχονται ποσοτικοποίηση, και
- η συσχέτιση εκροών ή φυσικού αντικείμενου και αποτελεσμάτων είναι εφικτή στις περιπτώσεις παρεμβάσεων ή τύπων δράσεων που αναπαράγονται στο Π.Ε.Π. 2000-6, αλλά και οι οποίες δεν παρουσιάζουν καθυστέρηση στην υλοποίηση τους ώστε να είναι δυνατή η εκτίμηση αποτελεσμάτων βάσει πραγματικών στοιχείων.

Με βάση τις παραπάνω επισημάνσεις ακολουθεί η κατά το δυνατόν ποσοτικοποίηση των στόχων του Π.Ε.Π. 2000-6 ανά άξονα προτεραιότητας:

Προτεραιότητα 1. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ

Οι διαθέσιμοι πόροι του άξονα κατανέμονται, σε ποσοστιαία βάση, ανά ομάδα ομοειδών Μέτρων ως εξής:

Πρωτογενής τομέας:	56%	Εφαρμοσμένη Έρευνα:	2,2%
Μεταποίηση:	23,6%	Κατάρτιση:	2,3%
Τουρισμός:	16%		

Λαμβάνοντας υπόψη μια προκαταρκτική κατανομή των πόρων στον πρωτογενή τομέα σε παρεμβάσεις στην φυτική και στην ζωική παραγωγή, στα δάση, σε εγγειοβελτιωτικά και άλλα έργα αγροτικής υποδομής τοπικής εμβέλειας, σε μετεγκαταστάσεις πτηνο-κτηνοτροφικών

μονάδων, σε διαχείριση βοσκοτόπων, σε αναδασμούς και σε ολοκληρωμένα έργα ανάπτυξης του αγροτικού χώρου, καθώς και τα διαθέσιμα στοιχεία τεκμηρίωσης όσον αφορά τις τιμές-βάσης, το φυσικό αντικείμενο - εκροές και τους δυνητικούς δικαιούχους, οι ενδεικτικοί στόχοι, σε επίπεδο αποτελέσματος, είναι οι εξής:

□ Αύξηση δασοκάλυψης (αναδασωμένη & προστατευμένη δασική έκταση):	+ 6,5%
□ Επέκταση δασικών δρόμων:	+ 30%
□ Πλήθος ωφελούμενων δασοκόμων, υλοτόμων:	850-900
□ Πλήθος ωφελούμενων αλιέων:	750-800
□ Βελτίωση δυναμικού ιχθυοπαραγωγής:	+20%
□ Κτηνοτροφικές μονάδες που θα διαθέτουν αποτελεσματική επεξεργασία αποβλήτων:	+25%
□ Πλήθος ωφελούμενων κτηνοτρόφων & πτηνοτρόφων από τις δράσεις βελτίωσης της ζωικής παραγωγής και διαχείρισης βοσκοτόπων:	3.800-4.500
□ Πλήθος ωφελούμενων γεωργών (πολυκαλλιεργητές, εξειδικευμένοι μονοκαλλιεργητές, καλλιεργητές δένδρων & σταφιδάμπελων) από τις δράσεις βελτίωσης της φυτικής παραγωγής και τους αναδασμούς:	2.600-3.200
□ Πλήθος εξυπηρετούμενων αγροτών εν γένει από την κατασκευή υποδομών (αρδευτικό & αγροτικό δίκτυο, κ.λπ.)	30-35.000

Η παραπάνω ποσοτικοποίηση δεν καλύπτει καινοτομικές δράσεις για την Ανατολική Μακεδονία - Θράκη, όπως είναι τα ολοκληρωμένα προγράμματα παρέμβασης στον αγροτικό χώρο ή οι προγραμματικές συμβάσεις με ομάδες παραγωγών ή/και διεπαγγελματικού τύπου, δεδομένου ότι δεν υφίσταται η απαιτούμενη εμπειρία εφαρμογής τους. Πέραν τούτου, η αξιοπιστία της πραγματοποιηθείσας ποσοτικοποίησης εξαρτάται από την εγκυρότητα σειράς από παραδοχών που αφορούν τον συσχετισμό πόρων και δράσεων, τα κριτήρια επιλογής των δικαιούχων, κ.λπ., οι οποίες θα ελεγχθούν και θα τροποποιηθούν στο στάδιο του Συμπληρώματος Προγραμματισμού.

Στην μεταποιητική δραστηριότητα, οι διαθέσιμοι πόροι επιμερίζονται σε παρεμβάσεις δημιουργίας ή εκσυγχρονισμού των υποδομών βιομηχανικής και βιοτεχνικής συγκέντρωσης τοπικής κλίμακας, προώθησης, εν γένει, της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ και ενίσχυσης των επενδυτικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένων και της οργάνωσης δικτύων). Με βάση μια προκαταρκτική κατανομή των πόρων στα παραπάνω είδη δράσεων, οι ενδεικτικοί στόχοι, σε επίπεδο αποτελέσματος, είναι οι εξής:

□ Πλήθος νέων ή βελτιωμένων περιοχών με υποδομικές διευκολύνσεις για ΜΜΕ:	5-6
□ Βαθμός (%) κάλυψης του πληθυσμού των ΜΜΕ (κυρίως με απασχόληση έως 9 άτομα) που θα ωφεληθούν από την παρεχόμενη επιχειρηματική στήριξη:	8-10%
□ Βαθμός (%) κάλυψης του πληθυσμού των μεταποιητικών ΜΜΕ (με πάνω από 10 άτομα απασχόληση) που θα ωφεληθούν από την συγχρηματοδότηση των επενδυτικών δραστηριοτήτων τους:	6-9%
□ Πλήθος δημιουργούμενων δικτύων ΜΜΕ:	3-4
□ Ύψος επαγόμενης ιδιωτικής επένδυσης από ΜΜΕ (επενέργεια μοχλού, γνωστότερη ως induced investment effect):	12,8 με 13,5 δις δρχ.

Η αξιοπιστία των παραπάνω στόχων συναρτάται κυρίως με το μέσο χρηματοδοτικό ύψος της επιχειρούμενης παρέμβασης ανά είδος δράσης δεδομένου ότι το υψηλό ενδιαφέρον των υποψήφιων δικαιούχων για ένταξη στις συγκεκριμένες δράσεις του Προγράμματος μπορεί να προεξοφληθεί με σχετική βεβαιότητα.

Η ποσοτικοποίηση του στόχου σχετικά με την επαγόμενη ή υποκινούμενη ιδιωτική επένδυση από ΜΜΕ είναι εφικτός βάσει συγκεκριμένων παραδοχών σχετικά με την επικουρικότητα ή προσθετικότητα των παρεχόμενων χρηματοδοτήσεων προς τις ΜΜΕ από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Σχετική πηγή πληροφόρησης αποτελεί η πρόσφατη (Ιούλιος 1999) μελέτη με τίτλο: Thematic Evaluation of Structural Fund Impacts on SMEs, η οποία εκπονήθηκε για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αφορά όλες τις χώρες - μέλη στις οποίες οι ΜΜΕ είναι δικαιούχοι σε Προγράμματα του Κ.Π.Σ. Από την έρευνα, η οποία διεξήχθη

δειγματοληπτικά και μέσω τηλεφωνικής συνέντευξης μεταξύ των επωφελούμενων ΜΜΕ (ανεξαρτήτων τομέα ή κλάδου) σε κάθε χώρα, προέκυψε ότι η πραγματοποίηση των επιδοτούμενων επενδυτικών σχεδίων τους οφείλεται αποκλειστικά ή σε πολύ μεγάλο βαθμό στην παροχή συγχρηματοδότησης. Στην Ελλάδα, ειδικότερα, λιγότερο από το 6% των συμμετεχόντων στην έρευνα δήλωσαν ότι θα προχωρούσαν στην υλοποίηση του επενδυτικού σχεδίου τους, ακόμα και στην περίπτωση που δεν θα ήταν αποδέκτες της επιχορήγησης.

Παρά τις εγνωσμένες μεθοδολογικές αδυναμίες ανάλογων ερευνών μεταξύ δικαιούχων και οι οποίες επισημαίνονται από τους μελετητές, εντούτοις, η έλλειψη αξιόπιστων εναλλακτικών μετρήσεων του φαινομένου της υποκίνησης υπογραμμίζει την χρησιμότητα των εκτιμήσεων της συγκεκριμένης έρευνας. Με βάση τα παραπάνω και θεωρώντας ότι υπάρχει ευθεία συσχέτιση μεταξύ επισήμανση επικουρικότητας της επένδυσης και ύψους επένδυσης, εκτιμάται ότι η επένδυση μοχλού κυμαίνεται σε ποσοστά 90 με 95% των παρεχόμενων συγχρηματοδοτήσεων στις ιδιωτικές επενδύσεις.

Στον τουρισμό, οι διαθέσιμοι πόροι επιμερίζονται σε παρεμβάσεις δημιουργίας ή εκσυγχρονισμού των υποδομών εξυπηρέτησης των τουριστών, προβολής των τουριστικών πόρων και ενίσχυσης της διαδικασίας εκσυγχρονισμού των ΜΜΕ. Με βάση μια προκαταρκτική κατανομή των πόρων στα παραπάνω είδη δράσεων, οι ενδεικτικοί στόχοι, σε επίπεδο αποτελέσματος, είναι οι εξής:

□ Πλήθος νέων ή βελτιωμένων περιοχών με υποδομικές διευκολύνσεις για τουριστική δραστηριότητα:	12-15
□ Πλήθος ωφελούμενων τουριστικών ΜΜΕ από συγχρηματοδότηση επενδύσεων:	40-45
□ Βελτίωση της δυναμικότητας σε κλίνες:	8-10%
□ Ύψος επαγόμενης ιδιωτικής επένδυσης από ΜΜΕ (επένδυση μοχλού):	6,8 με 7,2 δις. δρχ.

Η ποσοτικοποίηση των στόχων δεν αναφέρεται στις δράσεις τουριστικής προβολής λόγω της πολυμορφίας και του σχετικά μικρού προϋπολογισμού τους ανά έργο, ενώ για την επαγόμενη ιδιωτική επένδυση ισχύουν οι παραδοχές που διατυπώθηκαν παραπάνω.

Στο πεδίο παρέμβασης στην εφαρμοσμένη έρευνα, οι προβλεπόμενες δράσεις αφορούν την χρηματοδότηση ερευνητικών έργων που υλοποιούνται από θεσμοθετημένους φορείς και την ενθάρρυνση της δικτύωσης μεταξύ ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων. Με βάση μια προκαταρκτική κατανομή των πόρων στα παραπάνω είδη δράσεων, οι ενδεικτικοί στόχοι, σε επίπεδο αποτελέσματος, είναι οι εξής:

□ Βελτίωση της δυναμικότητας των ερευνητικών προγραμμάτων:	60%
□ Ύψος επαγόμενης ιδιωτικής επένδυσης από ΜΜΕ (επένδυση μοχλού):	550 εκ. δρχ.

Τέλος, στο πεδίο παρέμβασης της επαγγελματικής κατάρτισης με βάση την μοναδιαία τιμή κόστους κατάρτισης ανά ανθρωπόωρα που προέκυψε κατά την υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων σε ανέργους (πληθυσμός - στόχος) στα πλαίσια του αναθεωρημένου συστήματος πιστοποίησης των ΚΕΚ (1998), οι ενδεικτικοί στόχοι, σε επίπεδο αποτελέσματος, είναι οι εξής:

□ Βαθμός διείσδυσης στους ανέργους στην αγροτική οικονομία, στην μεταποίηση, στον τουρισμό και στις υπηρεσίες:	22-23%

Προτεραιότητα 2. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Οι διαθέσιμοι πόροι του άξονα κατανέμονται, σε ποσοστιαία βάση, ανά ομάδα ομοειδών δράσεων ως εξής:

Διαπεριφερειακό Οδικό Δίκτυο:	13%	Διαμετακομιστικό Κέντρο:	2,6%
Λιμένες:	23,4%	Διασυνοριακή Συνεργασία:	7,4%
Σιδηροδρομικό Δίκτυο:	52%	Κατάρτιση:	1,6%

Η ποσοτικοποίηση των στόχων σε επίπεδο αποτελέσματος ανά είδος δράσης είναι οι εξής:

Διαπεριφερειακό Οδικό Δίκτυο

- Εξοικονομούμενος χρόνος: 10 λεπτά
- Αύξηση της προσπελασιμότητας (μεταβολή της ESS: ισοδύναμης ταχύτητας επ' ευθείας γραμμής): κατά 65%

Λιμένες

- Αύξηση αριθμού εμπορευματοκιβωτίων ετησίως: από 0 σήμερα σε 50.000
- Μείωση του χρόνου αναμονής πλοίων για πλεύριση & εναλλαγής πλοίων στην αποβάθρα: κατά 50%

Σιδηροδρομικό Δίκτυο

- Εξοικονομούμενος χρόνος για τη διέλευση του τμήματος του δικτύου Θεσ/νίκη - Αλεξ/πόλη - Ορμένιο εντός της Περιφέρειας: κατά 10%

Διαμετακομιστικό Κέντρο

- Αύξηση transit φορτίου ετησίως: από 0 σήμερα σε 500.000 τόνους
- Βελτίωση του κυκλώματος logistic σε ωφελούμενες επιχειρήσεις όλης της Περιφέρειας: κατά 10%
- Ύψος επαγόμενης ιδιωτικής επένδυσης από ΜΜΕ (επενέργεια μοχλού): 2,7 -2,85 δις δρχ.

Διασυνοριακή Συνεργασία

Δεν υφίστανται κατάλληλοι δείκτες αποτελέσματος λόγω της πολυμορφίας των ενεργειών που προβλέπονται.

Κατάρτιση

- Βαθμός διείσδυσης στους ανέργους σε μεταφορικές δραστηριότητες: 10-12%

Προτεραιότητα 3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ - ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΤΟΥ ΟΡΥΚΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

Οι διαθέσιμοι πόροι του άξονα κατανέμονται, σε ποσοστιαία βάση, ανά ομάδα ομοειδών δράσεων ως εξής:

Υποδομές Αστικών Εξυπηρετήσεων:	35%	Αειφορική Διαχείριση Πόρων:	18,9%
Εγγειοβελτιωτικές Υποδομές:	38,1%	Ανάπτυξη Νησιώτικου Χώρου:	8%

Η ποσοτικοποίηση των στόχων σε επίπεδο αποτελέσματος ανά είδος δράσης είναι οι εξής:

Υποδομές Αστικών Εξυπηρετήσεων

- Ποσοστό πληθυσμού δυνητικά εξυπηρετούμενο από νέα / βελτιωμένα δίκτυα ύδρευσης & δίκτυα αποχέτευσης: 13-14%
- Ποσοστό πληθυσμού δυνητικά εξυπηρετούμενο από νέα / βελτιωμένα δίκτυα αστικής & διαδημοτικής οδοποιίας: 15-20%

Εγγειοβελτιωτικές Υποδομές

- Αύξηση αρδευόμενων & προστατευόμενων στρεμμάτων καλλιεργούμενης γης: 9-10%
- Αύξηση δυναμικότητας για την κάλυψη της ετήσιας κατανάλωσης νερού : 4-5%

Αειφορική Διαχείριση Πόρων

□ Ποσοστό εταιριών (ΜΜΕ με πάνω από 10 εργαζόμενους) ανταποκρινόμενων στα κριτήρια πιστοποίησης σε σχέση με περιβαλλοντικά πρότυπα:	50%
□ Αύξηση προστατευμένης έκτασης γης της περιφέρειας (αποκατάσταση τοπίου σε χώρους εξόρυξης & απόθεσης στερού υλικού)	κατά 0,01%
□ Ύψος επαγόμενης ιδιωτικής επένδυσης από ΜΜΕ (επενέργεια μοχλού):	3,2 -3,4 δις δρχ.

Ανάπτυξη Νησιώτικου Χώρου

□ Ποσοστό πληθυσμού δυνητικά εξυπηρετούμενο από νέα / βελτιωμένα δίκτυα ύδρευσης & δίκτυα αποχέτευσης:	50%
□ Πλήθος νέων ή βελτιωμένων περιοχών με υποδομικές διευκολύνσεις για τουριστική δραστηριότητα:	4
□ Αριθμός μικρών επιχειρηματικών μονάδων που θα ενισχυθούν / εγκατασταθούν σε υποβοηθούμενες περιοχές:	20

Προτεραιότητα 4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ

Οι διαθέσιμοι πόροι του άξονα κατανέμονται, σε ποσοστιαία βάση, ανά ομάδα ομοειδών δράσεων ως εξής:

Στήριξη - ανάπτυξη τοπικής επιχειρηματικότητας:	58,3%	Βελτίωση Πρόσβασης:	25,1%
Ανάπτυξη Ορεινών Κέντρων:	16,6%		

Η ποσοτικοποίηση των στόχων σε επίπεδο αποτελέσματος ανά είδος δράσης είναι οι εξής:

Στήριξη - ανάπτυξη τοπικής επιχειρηματικότητας		
□ Πλήθος νέων ή βελτιωμένων περιοχών με υποδομικές διευκολύνσεις για οικοτουριστική δραστηριότητα:		20-25
□ Αριθμός προϊόντων τοπικής προέλευσης που προωθούνται		5
□ Αριθμός μικρών επιχειρηματικών μονάδων που θα ενισχυθούν / εγκατασταθούν σε υποβοηθούμενες περιοχές:		90-110

Ανάπτυξη Ορεινών Κέντρων

□ Ποσοστό πληθυσμού δυνητικά εξυπηρετούμενο από νέα / βελτιωμένα δίκτυα ύδρευσης & δίκτυα αποχέτευσης:	50%
□ Βελτίωση δυναμικότητας (εκσυγχρονισμός) σχολικών μονάδων:	35%
□ Βελτίωση δυναμικότητας εφοδιαστικών κέντρων:	35%

Βελτίωση Πρόσβασης

□ Ποσοστό έκτασης ορεινού όγκου σε στρέμματα δυνητικά εξυπηρετούμενο από νέα / βελτιωμένα δίκτυα αστικής & διαδημοτικής οδοποιίας:	30%

Προτεραιότητα 5. ΑΜΒΛΥΝΣΗ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ & ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Οι διαθέσιμοι πόροι του άξονα κατανέμονται, σε ποσοστιαία βάση, ανά ομάδα ομοειδών δράσεων ως εξής:

Ενδοπεριφερειακό Οδικό Δίκτυο:	38,9%	Εκπαιδευτικές Υποδομές:	17,4%
Υποδομές Υγείας - Πρόνοιας:	12,7%	Δράσεις Απασχόλησης:	23,7%
Πολιτιστικές Υποδομές:	7,3%		

Η ποσοτικοποίηση των στόχων σε επίπεδο αποτελέσματος ανά είδος δράσης είναι οι εξής:
Ενδοπεριφερειακό Οδικό Δίκτυο

- Εξοικονομούμενος χρόνος διέλευσης συνολικού εθνικού οδικού δικτύου εντός της Περιφέρειας: κατά 6-7%

Υποδομές Υγείας - Πρόνοιας

- Αύξηση του αριθμού εξυπηρετούμενων χρηστών νοσοκομειακών κλινών: κατά 18-20%
- Αύξηση του αριθμού εξυπηρετούμενων χρηστών βρεφονηπιακών σταθμών κατά 10%
- Αύξηση κάλυψης του γηραιού πληθυσμού από υποδομές - υπηρεσίες ΚΑΠΗ κατά 5%

Πολιτιστικές Υποδομές

Δεν υφίστανται κατάλληλοι δείκτες αποτελέσματος λόγω της πολυμορφίας και της μη-δυνατότητας κατηγοριοποίησης των ενεργειών που προβλέπονται.

Εκπαιδευτικές Υποδομές

- Αύξηση δυναμικότητας κτιριακών εγκαταστάσεων Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (εξαιρουμένου του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Αλεξανδρούπολης): κατά 22-25%
- Αύξηση δυναμικότητας κτιριακών εγκαταστάσεων Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά 5%
- Αύξηση διείσδυσης βιβλιοθηκών στο σύνολο των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Αρχική Κατάρτιση κατά 7-10%
- Αύξηση διείσδυσης εργαστηρίων στο σύνολο των σχολικών μονάδων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Αρχική Κατάρτιση κατά 100%

Δράσεις Απασχόλησης

- Βαθμός διείσδυσης στους ανέργους από Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης 2%
- Βαθμός διείσδυσης σε άνεργους γυναίκες 7%
- Βαθμός διείσδυσης σε εργαζόμενες μητέρες που διασφαλίζουν τις θέσεις εργασίας 5%
- Βαθμός διείσδυσης σε ανέργους που θα ωφεληθούν από την κατάρτιση 20%

ΣΤ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Η εκ των προτέρων ανάλυση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του Π.Ε.Π. 2000-6 της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης διακρίνεται σε τρία επίπεδα, βάσει του βαθμού συνδρομής των παρεμβάσεων του Προγράμματος στην μεταβολή διαφορετικών σημείων αναφοράς ή μέτρα σύγκρισης.

1. Η εφαρμογή του Π.Ε.Π. συνδέεται ασφαλώς με την επιδιωκόμενη επίτευξη της κοινωνικο-οικονομικής σύγκλισης στα πλαίσια της Ε.Ε. δεδομένου ότι ενεργοποιεί σημαντικούς πόρους στην πλευρά της προσφοράς περαιτέρω αναπτυξιακής δυναμικότητας, μεταβάλλοντας καθοριστικά τις δομικές προϋποθέσεις για την αξιοποίηση των διαθέσιμων συντελεστών της παραγωγής, ενώ ταυτόχρονα τονώνει βραχυπρόθεσμα την τοπική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Ως συγχρηματοδοτούμενο Πρόγραμμα εξαετούς διάρκειας, το Π.Ε.Π. αποτελεί ουσιώδης μεταβολή στην αυτόνομη δαπάνη για δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις στην περιφερειακή οικονομία, κατά συνέπεια συμβάλλει άμεσα και έμμεσα στην εξέλιξη των βασικών μεταβλητών που προσμετρούν την αναπτυξιακή επίδοση και απόδοση της οικονομίας, όπως είναι το ΑΕΠ, η απασχόληση, η παραγωγικότητα και ο ανταγωνισμός, με την έννοια του μοναδιαίου κόστους εργασίας.

Η ποσοτικοποιημένη εκτίμηση της συνδρομής του Π.Ε.Π. στην μεταβολή των συγκεκριμένων μεταβλητών είναι εφικτή με τη χρήση οικονομετρικών υποδειγμάτων ή και σχετικά απλούστερων μεθόδων επεξεργασίας δεδομένων ανάπτυξης, εντούτοις στο παρόν στάδιο προγραμματισμού καθώς δεν είναι διαθέσιμα τα στοιχεία ποσοτικού προσδιορισμού του συνολικού μεγέθους της συγχρηματοδοτούμενης παρέμβασης στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη στα πλαίσια του Γ'Κ.Π.Σ., η προσομοίωση σύνθετων αλληλεξαρτήσεων μεταξύ οικονομικών μεταβλητών σε μακρο-οικονομικό επίπεδο δεν κρίνεται σκόπιμη.

2. Το δεύτερο επίπεδο ανάλυσης διερευνά την συνδρομή του Π.Ε.Π. στην μεταβολή των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της οικονομίας και της κοινωνίας της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης σε επίπεδο άξονα προτεραιότητων. Ακολουθεί ενδεικτική παράθεση των κυριότερων επιπτώσεων του Π.Ε.Π. 2000-6 ανά άξονα προτεραιότητας, βάσει των μεθοδολογικών παραδοχών που διατυπώθηκαν σε προηγούμενη ενότητα:

Προτεραιότητα 1. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ

Τομέας Παρέμβασης	Μεταβολή της παραγωγικότητας της εργασίας (2000-6)	Ισοδύναμες Θέσεις 12μηνης απασχόλησης κατά την κατασκευή	Διασφαλισμένες θέσεις εργασίας	Νέες θέσεις εργασίας
Πρωτογενής	2,5%	1.000	2.000	
Μεταποίηση - Ε & Α	1,25%	350	800	600
Τουρισμός	3,5%	700	200	150

Προτεραιότητα 2. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Τομέας Παρέμβασης	Μεταβολή διακινούμενου transit (2000-6)	Μεταβολή διακινούμενων φορτίων εσωτερικού από και προς εσωτερικό & εξωτερικό (2000-6)	Ισοδύναμες Θέσεις 12μηνης απασχόλησης κατά την κατασκευή	Νέες θέσεις εργασίας
Μεταφορικές Υποδομές – Διασυνοριακές Συνεργασίες	100%	20%	2.500	50

Προτεραιότητα 3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ - ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΤΟΥ ΟΡΥΚΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

Τομέας Παρέμβασης	Ισοδύναμες Θέσεις 12μηνης απασχόλησης κατά την κατασκευή	Διασφαλισμένες θέσεις εργασίας	Νέες θέσεις εργασίας
Συνδυασμένες Αστικές, Νησιωτικές Περιβαλλοντικές Υποδομές Αειφορική Διαχείριση	1.000	300	50

Προτεραιότητα 4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ

Τομέας Παρέμβασης	Ισοδύναμες Θέσεις 12μηνης απασχόλησης κατά την κατασκευή	Διασφαλισμένες θέσεις εργασίας	Νέες θέσεις εργασίας
Συνδυασμένες Βασικές Υποδομές Παραγωγική Δραστηριότητα	400	160	50
	300		175

Προτεραιότητα 5. ΑΜΒΛΥΝΣΗ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ & ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Τομέας Παρέμβασης	Ισοδύναμες Θέσεις 12μηνης απασχόλησης κατά την κατασκευή	Διασφαλισμένες θέσεις εργασίας	Νέες θέσεις εργασίας
Μεταφορικές – Εκπαιδευτικές – Πολιτιστικές Υποδομές, Υγείας - Πρόνοιας Ενίσχυση Απασχόλησης	1.500	2.000	700
	300		1.500

3. Ο προγενέστερος έλεγχος συμβατότητας της στρατηγικής, η διεξοδική ανάλυση των αποτελεσμάτων καθώς και η ενδεικτική ποσοτικοποίηση των επιπτώσεων ανά άξονα προτεραιότητας διασφαλίζει την σημαντική συνδρομή του Π.Ε.Π. 2000-6 στην υλοποίηση των Κοινοτικών προτεραιοτήτων και πολιτικών στα θέματα περιβάλλοντος, ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και προώθησης της απασχόλησης στα πλαίσια της ευρωπαϊκής στρατηγικής. Επισημαίνεται, ότι ειδικά για το περιβάλλον, η προβλεπόμενη παρέμβαση στα πλαίσια του Π.Ε.Π. λειτουργεί συνεργητικά με συναφείς δράσεις του Ταμείου Συνοχής καθώς και του Ειδικού Προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το οποίο χρηματοδοτείται από τους Εθνικούς πόρους.

Ζ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ & ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Σε προηγούμενη ενότητα της Εκ των προτέρων Αξιολόγησης επισημάνθηκαν συγκεκριμένες αδυναμίες των μηχανισμών εφαρμογής του Π.Ε.Π. Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης 1994 - 99, κατά συνέπεια δεν είναι αναγκαία η εκ νέου διατύπωση τους. Όμως λόγω των μεταρρυθμίσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων, ειδικά όσον αφορά την επιτήρηση και παρακολούθηση των Προγραμμάτων της περιόδου 2000-6, κρίνεται σκόπιμη η γενική ανασκόπηση της συνάφειας των προτεινόμενων μηχανισμών εφαρμογής και παρακολούθησης.

Οι βασικές παράμετροι που εκτιμάται, με βάση την εμπειρία από την εφαρμογή του Π.Ε.Π., ότι θα προσδιορίσουν την επάρκεια των νέων μηχανισμών εφαρμογής θα είναι οι εξής:

- η λειτουργική ευχέρεια του ανώτατου ιεραρχικά και διευρυμένου ως προς την σύνθεση μηχανισμού παρακολούθησης του Π.Ε.Π. (Επιτροπή Παρακολούθησης) να ασκεί ουσιαστική παρακολούθηση της στρατηγικής του Προγράμματος και να παρεμβαίνει, εφόσον απαιτείται, προς την κατεύθυνση της αναθεώρησης της,

- η θεσμική, οργανική και λειτουργική κατοχύρωση από πλευράς αρμοδιοτήτων, δικαιοδοσιών και επιχειρησιακών δυνατοτήτων της μοναδιαίας αρχής διαχείρισης του Προγράμματος που θα ορισθεί από την Περιφέρεια, της οποίας τα καθήκοντα καλύπτουν την υλοποίηση, τη διαχείριση σε καθημερινή βάση και την διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος.

Σημαντική όμως για την αποτελεσματική υλοποίηση του Π.Ε.Π. έχει αποδειχθεί η σύντονη ενεργοποίηση των φορέων υλοποίησης που εντάσσονται οργανικά στην περιφερειακή διοίκηση, συνεπώς απαιτείται εναρμόνιση των τρόπων διοίκησης και λειτουργίας τους σε σχέση με τις μεταρρυθμίσεις στο Σύστημα Διοίκησης του Προγράμματος εφόσον αποτελούν κομβικό σημείο για την διεκπεραίωση των απαιτούμενων διαδικασιών επιλογής, ένταξης, κατασκευής ή υλοποίησης και αποδοχής του έργου.

Η συγκρότηση της Περιφέρειας ως ενιαίας διοικητικής και προγραμματικής μονάδας αποβλέπει ακριβώς στην αποτελεσματικότερη άσκηση των αρμοδιοτήτων που μεταβιβάζονται στα πλαίσια της διοικητικής αποκέντρωσης και στον καλύτερο συντονισμό της εφαρμογής των πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης, στις οποίες πρωταρχική θέση κατέχει το Π.Ε.Π. Όμως, η Περιφερειακή σε φυσική αντιστοιχία με την Εθνική δημόσια διοίκηση, απαρτίζεται από ετερογενείς οργανικές μονάδες και φορείς που παρουσιάζουν σημαντικό βαθμό θεσμικής, δομικής και τεχνολογικής διαφοροποίησης με συνέπεια την έλλειψη εσωτερικής συνοχής, η οποία συνιστά αρνητικό παράγοντα στην εξέλιξη της εύρυθμης λειτουργίας της. Η εισαγωγή μεθόδων συστηματοποίησης και εναρμόνισης των

διοικητικών διαδικασιών καθώς και η θέσπιση κοινών κριτηρίων ποιότητας και αξιολόγησης του διοικητικού έργου αποτελούν παρεμβάσεις που προβλέπεται στα πλαίσια του συντελούμενου μετασχηματισμού να συμβάλλουν στην εξομάλυνση των λειτουργικών αντιξοοτήτων και στην εξασφάλιση της καλύτερης διασύνδεσης μεταξύ των υπηρεσιών.

Πέραν τούτου, η αναγκαιότητα της αναπτυξιακής διάστασης της πληθώρας των έργων που συγχρηματοδοτούνται από κοινοτικούς και εθνικούς πόρους, τόσο όσον αφορά την ενσωμάτωση τους στις λειτουργίες ενός καθορισμένου χώρου ή τομέα δραστηριοτήτων, όσο και την παρακολούθηση και αξιολόγηση των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων τους, απαιτούν αναδιάρθρωση στη δομή, αλλά κυρίως στις αρμοδιότητες και στους μεθόδους αξιοποίησης και αξιολόγησης του ανθρώπινου δυναμικού των περιφερειακών υπηρεσιών ώστε να επιτελείται ο συντονιστικός και ο εκτελεστικός ρόλος τους υπό συνθήκες ενιαίας ποιοτικής απόδοσης.

Η αντιμετώπιση των οργανοτεχνικών ελλείψεων και η δημιουργία μηχανισμών τεχνογνωστικής στήριξης, η κατοχύρωση της πληροφορίας ως μέσο θεσμικής λογοδοσίας και η επανειδίκευση των στελεχών της περιφερειακής διοίκησης σε όλες τις βαθμίδες του μηχανισμού υλοποίησης με σκοπό την ανάπτυξη δημιουργικής διοικητικής κουλτούρας ως προς την εκπλήρωση της αποστολής τους, προσδιορίζονται επομένως ως βασικοί άξονες παρέμβασης, στα πλαίσια της προώθησης των στρατηγικών προτεραιοτήτων του Π.Ε.Π. 2000-6.

Προς την κατεύθυνση αυτή άλλωστε κινείται και η προτεινόμενη από την Περιφέρεια αξιοποίηση των πολλαπλών δυνατοτήτων και της ευελιξίας που παρέχουν ως οργανικές μονάδες οι Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης, που θα λειτουργούν στη βάση προγραμματικής συμφωνίας η οποία θα διασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή όλων των επιμέρους διαδικασιών υλοποίησης των έργων, ειδικά σε σχέση με καινοτόμες δράσεις, υπό συνθήκες πλήρους επιχειρησιακής διαφάνειας και αξιοπιστίας.

Βασικός, επίσης, συντελεστής για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος είναι η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής έργων. Παρότι από τους κανονισμούς ορίζεται ότι τα ειδικά κριτήρια επιλογής και ένταξης των χρηματοδοτούμενων ενεργειών στο πλαίσιο κάθε Μέτρου θα αποτελέσουν αντικείμενο διαβούλευσης και θα λάβουν τελική έγκριση από την Επιτροπή Παρακολούθησης του Π.Ε.Π. 2000-6 σε μεταγενέστερη χρονικά φάση, εντούτοις η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης έχει ενημερώσει τους φορείς σχεδιασμού ότι, κατά την σύνταξη των προτάσεων τους, τα προτεινόμενα έργα θα πρέπει να ανταποκρίνονται στα εξής γενικά κριτήρια:

- ολοκλήρωσης ή συμπλήρωσης της λειτουργικότητας έργων του Β' Κ.Π.Σ.
- δημιουργίας μεγάλης ανταποδοτικής ωφέλειας από την λειτουργία τους
- κάλυψης όσο το δυνατόν περισσότερων κλάδων της παραγωγής
- μεγάλης γεωγραφικής διασποράς ώστε να εξυπηρετούνται κατά το δυνατόν όλες οι τοπικές ανάγκες
- ενίσχυσης άλλων υλοποιούμενων αναπτυξιακών παρεμβάσεων ώστε να επιτυγχάνονται συνέργιες και οικονομίες κλίμακας
- ετοιμότητας των αρμόδιων φορέων για υλοποίηση τους, και
- συμβατότητας με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο εφαρμογής

Τέλος, σε ότι αφορά δε τις διαδικασίες διοικητικού ή οικονομικού ελέγχου, επειδή το μεγαλύτερο μέρος του Προγράμματος θα εκτελείται μέσω του Π.Δ.Ε. και επομένως σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2362/95 και άλλες ειδικές διατάξεις περί Δημοσίων

Επενδύσεων, εκτιμάται ότι δεν θα υπάρξουν προβλήματα στον έλεγχο της νομιμότητας και κανονικότητας των δαπανών.